

oštnina plačana v gotovini

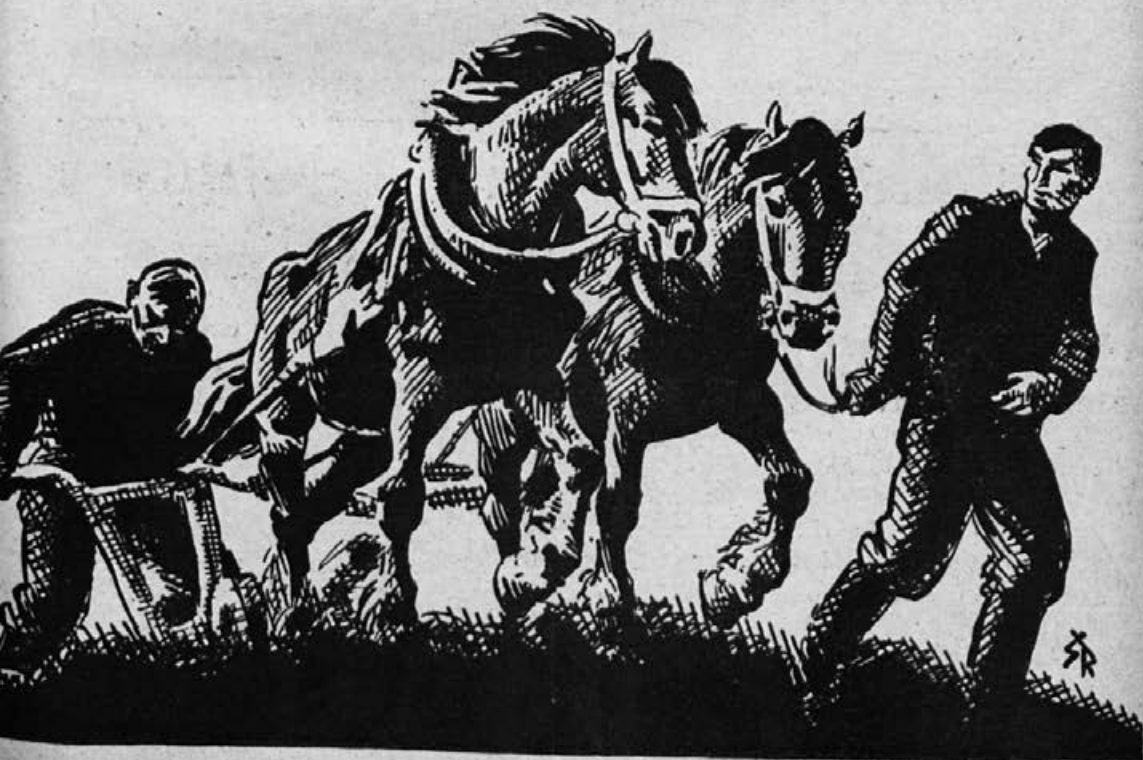
FEBRUAR

Leto XV. Št. 2.



Gruda

Mesečnik za kmetisko prosveto



VSEBINA:

365 letnica smrti Matije Gubca. — Tlačanski poziv (pesem). — R. Gabin: Vzroki puntov. — Franc Kristan ml.: Prebujenje zatiranih. — Dr. Drago Chloupek: Enemu s kapo, drugemu s šako! — Dr. Milan Hodža (s sliko). — Hodža govori. — Franja Tavčarjeva (s sliko). — † Branislav Nušić (s sliko). — Dr. Srečko Goljar: Naša kulturna usmerjenost. — Razlaga tujih besed. — Nace Pivec: Več srčne omike in izobrazbe. — Dvignimo prosveto na vasi. — Naše poroke. — † Jože Levar. — Miško Kranjec: Pravljica o ljubezni. — Amona: Pletenje in kvačkanje. — Pleteni čevljički za otroka. — Za kuhinjo. — Naš vrt. — Praktični nasveti. — Albin Podjavoršek: Pod vaško lipo. — S. M.: Kako maskiramo. — Naše delo priča. — Peter Rupar: Mreža bele groze. — Za prosti čas.

Mesečnik za kmetško prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 1. ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 1, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno-čekovni račun »Grude« ima št. 13.440

Izdaja Zveza kmetjskih fantov in deklet ● Za uredništvo odgovarja Ivan Albreht, oba v Ljubljani
Tiska Tiskarna Slatnar, d. z o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Semena

za polje in vrt nudi

SEVER & KOMP.

LJUBLJANA, Gosposvetska cesta 5

Sadno drevje

in divjake

najboljše kakovosti
v veliki množini
po najnižjih cenah

nudi **Drevesnica**

IVAN OCVIRK

Sv. Jurij ob Taboru

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku d. d.

Obratovališči: CELJE in HRASTNIK

izdeluje in prodaja naslednje vrste fosfatnih gnojil:

RUDNINSKI SUPERFOSFAT 16 in 18%

KOSTNI SUPERFOSFAT KMF 18/19%

FOSFATNO ŽLINDRO 6/10, 18%

razen tega dobavlja tovarna:

MEŠANA GNOJILA KAS

KOSTNO IN APNENCEVO MOKO

nadalje ima stalno na zalogi:

KALIJEVA SOL 40% ZA GNOJENJE

ČILSKI SOLITER 16% ZA GNOJENJE

Vsa navedena gnojila se prodajajo po
najnižjih dnevnih cenah

Vprašanja in naročila na:

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku d. d.

Telefon: Hrastnik št. 2

Brzjavi: Kemična Hrastnik

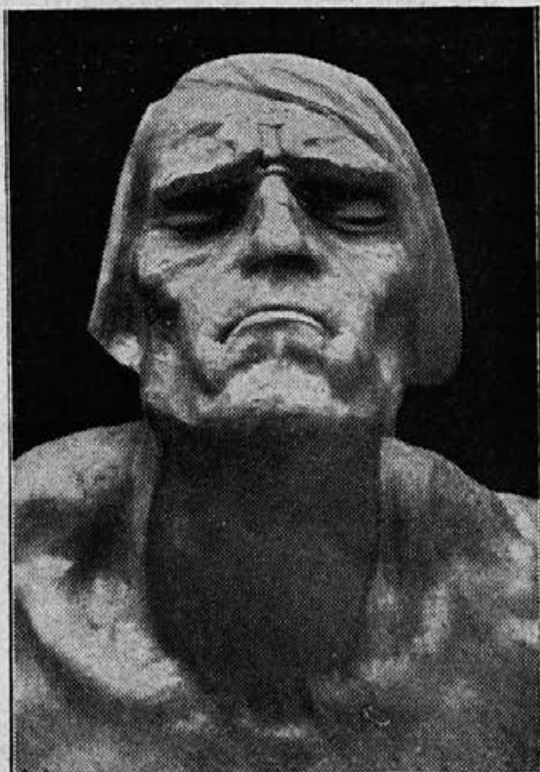
365. obletnica smrti Matije Gubca

Tlačanski poziv*

*Dvignite bratje zastave, hej!
S kmetsko krvjo poškropljene;
Brusite kose, sekire, hej!
Puntarsko pesem zapojte.*

*O Gubec, upanje naše, hej!
si nam v težkih teh časih.
Kot zarja pred soncem hodi, hej!
Tako nas Matija ti vodi!*

* Iz zbirke puntarskih pesmi.



R. Gabin

Vzroki puntov

*Punt slovenski — tiho! že se sklepa,
koder naš jezik domá;
zveza sveta veže kmete tajna:
stara naj pravda veljá!*

»Pojdemo — vsi gremo v boj za pravdo!«

A. Aškerc: »Stara pravda«.

Dolga stoletja je slovensko ljudstvo tlačano tuji gospodi. Slovenski plem-

nitaši so poginili v prvih bojih in uporih zoper tujce, svobodnjaki so postali tlačani. Biti Slovenec je pomenilo biti tlačan.

Tlako graščaku...

Na prehodu iz srednjega v novi vek so pa gospodi vzrastle nove možnosti za razkošno življenje. Odkrite so bile nove dežele, razvila se je trgovina in uveden je bil denar. Razvila so se mesta, kjer se

je dalo razkošno živeti. Pridelki so se lažje prodajali in graščaki so vedno bolj širili svojo posest. Kmet ni smel več kot nekdanj trebiti gozdov in nanovo obdelovati neobdelano zemljo, loviti ribe in divjačino, pasti živino itd. Plemiči so za vse to zahtevali vedno nove davščine in oddajali rajši tujcem v zakup kot domačinom. Kmetije, ki so zaradi turških vpadov ostale brez lastnikov, so si prisvojili sami, tlako od njih pa razdelili na druge tlačane. Povečale so se carine, mitnine itd. Uvedli so nove splošne davke, n. pr. »životno štibro«, za cesarske dolgovce in »tedenski vinar«. Ta dva davka je moral plačevati še kmetski otrok v zibelki. Tlaka se je povečala od 12. dni, običajnih v 12. stoletju, na 150 do 250 dni v letu. Cesarske davke so daleč preko mere izterjaval plemiči, da so ostanek pridržali zase.

...desetino cerkvi

Cerkvene dajatve so se povečale. Svobodni in nesvobodni kmetje so morali dajati cerkvi desetino vseh poljskih pridelkov, živine, kuretine in mlečnih izdelkov. V začetku pokristjanjenja Slovencem niso navrgli takoj polne desetine. Kot poročila zgodovina, so se bali, da bi jih cerkveni davek ne odvrnil od krščanske vere. Šele pozneje so terjali vse.

V mnogih krajih je moral kmet oddati celi dve tretjini svojih dohodkov. Vzeli so mu svobodo kretanja, da jim ne bi uhajal v mesto. Plemič si je vzel izključno pravico prodajati kmetijske pridelke. Kmetom je določil nizko ceno — sam pa drago prodajal. Graščaki so s kmeti surovo postopali. Izterjaval so po svojih biričih vse do zadnjega. Posebno osovraženi so bili pri kmetih gosposki veliki hlapeci ali valpti. To so bili včasih tuji, dostikrat pa domači izdajalci, ki so se skušali priljubiti gospodarju s skrajno surovostjo nad tlačani — slovenskimi kmeti. Slovenski kmet je moral »žandarje« tuje gospode še rediti na svoje stro-

ške. Povod in prvo znamenje uporov so bili zato navadno pokolji valptov in gosposkih eksekutorjev sploh.

Krvni davek — Turki

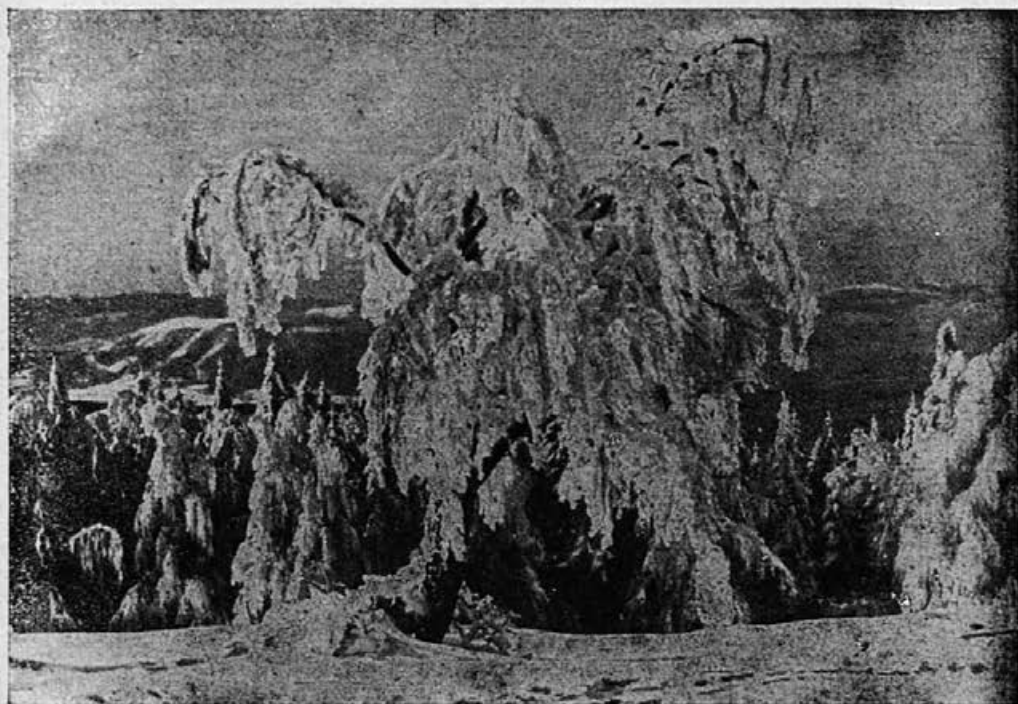
Vojne so že takrat slovenskemu kmetu prizadevale mnogo gorja. Kmetje seveda tudi takrat niso imeli interesov za vojno. Kakor vedno, so si želeli miru, da bi nemoteno obdelovali zemljo. Toda morali so krvaveti za gosposke interese. Gospodje so se namreč potegovali že takrat za svoja posestva in svoje interese tako, da je moralo razsoditi »pravično« orožje in sila pesti. Pred Turki, ki so ravno kmetom prizadejali največ gorja, pa kmetijskih domov ni nihče branil, v kolikor jih niso oni sami. Visoka gospoda je sedela za varnim obzidjem. Turki so odgnali iz naših krajev nad 100.000 ljudi v sužnost. Tako velik krvni davek — samo v drugi obliki — smo dajali tujcem šele stoletja pozneje v naših Amerikancih, drvarjih, Vestfalcih, v dekletih po Kairu in Srbiji, v prekmurskih »slavončarjih« in »Francozihi«.

Le vkup, le vkup...

Po stoletjih mirnega in udanega tlačanstva je bilo od druge polovice 15. stoletja in vse do konca 18. stoletja slovensko kmetstvo v mogočnem upornem vrenju. Povsod, kjer doni slovenska govorica, gredo slovenski kmetje v boj: sklepa se tajna kmetstva zveza — slovenski punt proti tujim gosposkim tlačiteljem. Velike množice kmetov so po dolgih stoletjih zatiranja zopet skupno korakale k skupnemu cilju — svobodi in kruhu. Kmetje so si že l. 1514. ustvarili tudi svojo *borbeno organizacijo*, »Slovensko kmetstvo zvezu«, ki je zahtevala odpravo novih davkov in bremen in izvajanje starih, v urbarjih zapisanih kmetijskih pravic.

V vseh uporih so sodelovale ogromne množice. Zgodovinar piše: Kmetstva zveza je narasla kakor potočič ob hudi uri.





V objemu zadnjega snega

Brežice je v slovenskem kmetemskem puntu 1515. leta naskakovalo in tudi zavzelo 80 tisoč slovenskih puntarjev! *Upori so združili prvič skoraj vse slovenske kmete v skupno borbo.*

Kakšna je bila borba

Kmetje v začetku uporov niso imeli pravega programa. Čutili so samo svojo stisko in sovraštvo do zatiralcev. Od prvih napadov na gosposke valpte in izterjevalce so nastali upori zoper graščake. Kmetje so pa kmalu spoznali, da zatiralec, ki sedi na domačem gradu, ni edini in da so zatirani tudi drugi kmetje po slovenski zemlji. Po vseh slovenskih krajih so se glasili klici k uporu. Geslo: *»Za staro pravdo«* je odmevalo v srcih vseh. *To je bil klic po svobodi in enakopravnosti vseh Slovencev, ker Slovenec je bil tlačan.* V začetku in tudi pozneje ob izbruhu velikega slovensko-hrvatskega upora l. 1573. so se kmetje zanašali na cesarja. Niso še vedeli, da so cesarji in kralji daleč in da ne sede

na prestolih v korist kmetov, temveč gospose, ki njih zatira. Toda tudi to so morali spoznati. Postavili so odločne zahteve po neodvisnosti. Odrekli so vse davke in dajatve gospodi: desetino, najemščine, carine itd. *Zveza slovenskih kmetov je bila čisto demokratična, svobodna organizacija slovenskih kmetov, ki jih je vezalo hrepenenje in nujnost po svobodi in kruhu.* Tako je bilo pri vseh uporih in zato tudi ni verjetno, da bi se hotel Matija Gubec proglasiti za kralja. Kraljev in cesarjev so bili slovenski kmetje takrat že siti. To so trdili plemiči, da bi pri cesarju lažje opravičili svoja grozodejstva.

Kmetje so se v začetku bojevali s tem, kar so imeli v rokah: s cepci, sekirami, kiji, kosami itd. Počasi pa so začeli misliti tudi na boljše orožje. Mnogo uspehov so dosegli s tem, da so začeli *izrabljati vojne proti gospodi sami in prišli takrat do orožja.* Na Koroškem je nastal prvi punt tako, da so ga kmetje pripravili pod krinko obrambe proti Turkom.

Zavezniki kmetских puntarjev

Slovenski puntarji so si znali poiskati zaveznikov tudi izven svojih vrst. Taka zaveznika sta *delavec in žena* — *slovenska kmetica*. Eden izmed puntarskih vodij l. 1573. je bil *Pavel Šterc*, ključavničarski delavec. Šterčevo vojsko, s katero se je hotel pridružiti Gregoriču, ko je ta hitel mimo Kozjega na Hrvatsko, so premagali, njega ujeli in zaprli v Pladini. To zavezništvo je bilo prav tako kot s *hrvatskim kmetom*, zapečateno s krvjo. Obenem je to tudi prvi slučaj *kmetško-delavske vzajemnosti v slovenski zgodovini*. Naj bi učilo kmeta, delavca in obrtnika tudi danes, da bi bolj spoštovali interese vsakega posameznega in videli tudi mnogo skupnih interesov, ki jih imajo! — *Slovenske kmetice so se borile skupno z možmi*. Zgodovina omenja posebej skupen naskok mož in žena na grad Medno. Ta primer naj tudi današnje slovensko kmetško ženo in dekle pouči, da mora v vseh bojih svojemu možu pomagati. Saj gre za skupno dobro za njiju in njune otroke.

Kmetški zaveznik je bil tudi *preprosti vojak* — uskok iz plemiških vojsk. Tak bivši vojak je bil tudi Ilija Gregorič. Kmetom so ti vojaki mnogo koristili, ker so bili večji v vojskovanju in so bili poznali gospodo. Tudi *nižja duhovščina*, ki je — v nasprotju z visoko — slabo živela, je bila na kmetški strani.

Kaj je slovenski punt dosegel?

Slovenski kmet je hotel odločno izbojevati svojo popolno svobodo. Zakaj tega ni dosegel? Bil je v primeri s plemiči mnogo preslabo oborožen in predvsem *slabo organiziran*. Po prvih uspehih se je dal zapeljati in je veseljačil, namesto da bi se vztrajno in smotreno boril naprej. *Proti sebi je imel mesta s plemiško gospodo in tujimi meščani*. V mestih še ni bilo slovenskega delavca in obrtnika, ki bi kmetom pomagala. Zato mest — razen nekaj manjših — niso mogli zavzeti. Drugače je bilo n. pr. na Angleškem, kjer so kmetje zavzeli s pomočjo obrtnikov in delavcev celo London. Kljub porazu pa so slovenski kmetje prvič videli strah tuje gospode, ki se

je tresla pred njimi. *Samozavest kmetov je zrastle*. Upori so dolgo tleli in se pojavili l. 1848. v *zahtevi po svobodni zemlji*. V slovenskem kmetu je zrastle zavest, da mora biti na svoji zemlji svoj gospod in da samo združen lahko doseže svobodo in jo ohrani. Obenem je slovenski kmet prvič spoznal in preizkusil svoje zaveznike, ki morajo ostati njegovi tudi v bodoče. Nujnost tega izpričujejo dovolj že slovenski kmetški punti sami. Zamreti ne sme davni klic borcev za staro pravdo:

»Le vkup, le vkup, uboga gmajna!«



Franc Kristan ml.:

Prebujenje zatiranih

Narod si bo
pisal sodbo sam!

Ivan Cankar.

Nekoč so naši ljudje dobro živeli. Bili so svobodni kmetje, postavljali so si vojvode in starešine, z lastnimi, žuljavimi rokami so jih nameščali na vojvodskem prestolu. Predno je prevzel oblast, je moral vladar pokazati, zna-li zgrabiti za koso in plug. Šele potem so ga ljudje ocenili, je-li sposoben vladati svobodnega kmeta...

Takrat ni bil nikdo višji, nikdo nižji, vsi so bili enaki! Pred Bogom in drug pred drugim! Zavedali so se svojega človeškega dostojanstva! In vedeli, da so vladarji sami!

Počasi so prišli časi suženjstva. Sami nismo vedeli, kdaj so nas vklenili v okove. Ljudje so postali kakor pes na verigi,

le s to razliko, da niso smeli lajati. Udaril te je valptov bič, tolkla te je tlaka in desetina. Svojemu »biču« smo postavljali gradove in ječe v njih. Ječe za naše meso in našo kri ter za naše duše, če so preglasno zapele o starih dobrih časih. Prenehali smo biti ljudje, postali smo živali. Rezali so jermena z naših pleč, iz katerih so sebi v zabavo pletli biče za naša telesa.

Usihali so vrelci naše krvi, udarjale so po nas šibe božje, bili so nas Turki in domači janičarji. Nismo li klicali kralja Matjaža, naj pride odrešit svojo kmetško kri? Klicali smo ga, vendar zaman. A samo enkrat se je obrnil v svo-

jem domovališču rekoč: »V boj za staro pravdo!« Vstal je potem Matija Gubec, velik upornik, kronan v Zagrebu za kmetškega kralja na živo žarečem prestolu, — krona pa je bila vsa v rumenem zlatu, razbeljena na ognju. Samo en trenutek smo imeli svojega vladarja. Potem pa zbogom, Matija Gubec, kmetški kralj! Borbe so šle mimo borb. Stari gradovi so se rušili in iz gradov in ruševin nam je vpilo: »Kmet — človek — tlačan — zibelka človeštva — hranitelj družbe — hrana zajedalcev — vstani!«

In prišlo je dvajseto stoletje. Z njim pa vstaja tudi slovenski kmetški človek in zahteva svoje — svobodo in pravico!

Dr. Drago Chloupek:

Enemu s kapo, drugemu s šako *

Pred nekaj meseci je prinesel neki časopis tole novico:

»Z aeroplanom iz Münchena v Atene radi zdravniške pomoči.

Včeraj okrog poldne je letel preko Beograda z aeroplanom profesor medicine internist (zdravnik za notranje bolezni) v Münchenu (Minhen = Monakovo, mesto v Nemčiji) gosp. dr. Schittenhelm (Šitenhelm). Radi nujne zdravniške pomoči ga je poklical neki bogataš, ravnatelj banke in bivši minister v Atenah (glavno mesto Grčije). Za njegovo potovanje je najel pri nemški družbi za zračni promet »Luft-hansa« potniško trimotorno letalo s 16 sedeži.

Profesor dr. Schittenhelm je krenil z münchenskega letališča okrog osme ure zjutraj, a že okrog treh popoldne je prispel v Atene. Samo potovanje je stalo 9000 nemških mark — v našem denarju: 153.000 dinarjev. Z istim letalom se je po končanem opravi vrnil zdravnik v München.

Casopisi so na tem mestu postavili piko. Mi ne!

Vsa stvar je v tem: neki münchenski zdravnik je šel podaljšat življenje nekemu človeku. Ta človek je bogataš, bankir in bivši minister. Razumljivo je, da bankirji hočejo živeti. — Obolel je človek — najbrž se je izčrpal pri ministrskem poslu — pa išče zdravnika. To vse

je še razumljivo. Ali za njegovo rešitev je bilo treba denarja! Ne vemo točno, koliko. Del vsote so nam odkrili časopisi: za zdravnikovo potovanje je bilo plačano »samo« 153.000 dinarjev! Najeti je bilo treba letalo z nič manj kakor 16 sedeži! Tudi zdravnik je prejel plačilo. Koliko je dobil, ne vemo. A lahko si mislimo, da je bilo število najmanj s petimi ničlami na koncu... Morda celo s šestimi! Ker končno, ljudje božji, gre za bogataša! Pa to še ni vse. Tega bančnega ravnatelja so zdravili tudi atenski zdravniki. Pa zdravila, bolničarke (gotovo dve dnevni in dve nočni). In če je ta naš bogataš ozdravel — tedaj je moral na okrevanje v Švico ali na morje. Ne vemo točno, koliko stane taka bolezen, a mislimo, da se ne bomo zmotili, če rečemo: S tem zneskom bi lahko kupili in izplačali najmanj 15 do 20 naših kmetških posestev s hišo, hlevi, živino in orodjem vred! S to vsoto bi se pokrtil proračun dveh ali treh naših kmetških občin! Z vsemi davki, pristojbinami in globami. — Torej toliko stane ena sama bolezen nekega atenskega bogataša, bančnega ravnatelja in bivšega ministra! In prav gotovo ni dal zadnjega dinarja, da si reši življenje!

V istem času — pred nekaj meseci — sem se vozil na starem, razsušenem vozu v neko posavsko vas. V hiši, kamor so me bili poklicali, sem pregledal bolnika in zaključil:

— »Ljudje, dovolj je tega stokanja in jokanja! Poslušajte me, povem vam razločno in

* šaka = pest — prgišče.



glasno: Peter mora v bolnico! In to takoj! Če boste čakali do jutri, mu lahko prižgete svečo. Jaz vam ne bi rad delal stroškov — vem, kakšna kriza je — ali pri Petru je kriza na življenje in smrt, razumete? Če boste zavlačevali, veste, kaj ga čaka: vnetje trebušne mrene in — smrt čez dan ali dva. Tu ni kaj modrovati!»

Dvignil sem se na voz, ki je odskakoval po slabi cesti. Zdelo se mi je, ko da mi ta stari kmetski voz, ki ropoče po razdrapani cesti, govori:

— »Res, vseeno bi se dalo tu marsikaj modrovati! In še kako modrovati! Da se prerešeta usodno vprašanje: Kje je denar za bolnico?! Kdo naj ga da? In koliko? Za bolnico je treba dnevno 25 dinarjev. Morda še več! In potem vlak za dvojce ljudi! In strošek v mestu. Morda še za operacijo? Peter nima niti dobrih čevljev; — no, te si bo že sposodil, stric v gornjem delu vasi ima par celih. — Toda, računajte, ljudje, treba je 500 dinarjev za bolnico! Najmanj 500 dinarjev! Odkod? Kje dobiti denar?«

Kolesa so škripala in voz je odskakoval dalje. Zgodba se je nadaljevala:

— Peter ima otroke — štiri male otročičke — a dinarjev komaj toliko. Pa čeprav prodaja tele — kaj bi s tem? Niti sto dinarjev ne bo vrglo. Posebno, če ga prodaj v sili! Da vzame

na posodo — a od koga? Kdo ima danes v vasi denar? Danes, ko po kmetskih hišah še vžigalice cepijo na dvojce, da jih je več! Da bi šel k Židu? Potem bo imel večer dolg, nikdar ne bo konca odplačevanju. Pa saj mu še dal ne bi, ko mu je še dolžan. Kam bi zdaj? ... Tu ni časa čakati! ... Pa kdo hoče čakati? Hoteli bi v bolnico, kako da ne bi hoteli, takoj bi šli, nič ne bi čakali! Noben pameten človek ne bi čakal — a kje denar? Eh, ko bi bila bolnica zastoj... A 500 dinarjev nima, pa jih nima! In ne bo jih niti do jutra! Prej bi iz stare klopi iztisnil čašo vode, kakor iz kmetskega žepa petsto dinarjev!

Pa kaj potem? Kaj?! Vemo, kaj: ... vnetje trebušne mrene in čez dan ali dva — smrt! ...

*

Medtem, ko je voz škripal in se zaustavljaj v debelom posavskem blatu, je visoko v zraku zabrnelo letalo in izginilo proti jugu. Morda prav tisto letalo, ki je plačano »samo« s 153.000 dinarji, da prinese zdravje atenskemu bogatašu!

Konec: ... in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje! Mir, četudi grobni mir, kakor ga ima naš pokojni Peter...

(Prev. iz »Narodnog Napretka« Alojz Šavara)

Opozorilo!

Vse tiste naročnike, ki naročnine za lansko leto še niso plačali, poslednjič opozarjamo, da poravnajo zaostalo naročnino do 10. marca t. l. Vsem, ki tega ne bi storili, bomo ustavili »Grudo« in 3. številke ne prejmejo več. Po tem roku bomo tudi primorani izterjati dolžnike. Ker nikomur ne želimo še večjih stroškov, zato se izognite neprilici in nakažite naročnino po položnicah, ki smo jih priložili zadnji številki »Grude«. Vi zahtevate od nas red, točnost in dober list, zato smo tudi mi upravičeni do malenkostne naročnine.

„Gruda“



Dr. Milan Hodža

Ob proslavi njegove šestdesetletnice

Letos, 1. februarja, je praznovalo slovaško kmetstvo ljudstvo, zlasti pa mladina, šestdesetletnico rojstva svojega največjega tovariša in voditelja — *dr. Milana Hodže*, ministrskega predsednika českoslovaške vlade. Ta jubilej je proslavila vsa republika in tudi mnogi tuji narodi se se v teh dneh spomnili modrega politika kmetijske demokracije.

Kdo je Hodža in kakšna je bila njegova pot do najvišjega predstavnika slovaškega naroda in vlade českoslovaške republike?

Njegovo življenje...

Dr. Milan Hodža se je rodil 1. februarja 1878 v *Sučanih na Slovaškem* kot sin protestantskega duhovnika. Nadarjeni in prostosti vajen deček je odšel na madžarsko gimnazijo, kjer pa je bil kmalu izključen, ker je pisal domov pismo v — materinem, slovaškem jeziku. Čez štiri leta je bil zopet izgnan iz druge gimnazije, ker ni hotel prepevati madžarske himne. Po končani gimnaziji je študiral v Budimpešti pravo. Pozneje se je vpisal na dunajsko vseučilišče, kjer je postal profesor zgodovine.

...in delo...

Delo, ki ga je izvršil Hodža za dvig slovaškega kmetijskega ljudstva, je ogromno. Že kot 12 letni deček je dopisoval v slovaške časopise. Z 19 leti je postal urednik »Slovaškega lista«, kjer je budil kmetstvo in narodno zavest. Slovaška vas je bila zapuščena in zatirana od madžarske gospode. Hodža je vzdramil vasi, zbral okrog sebe mlade, narodno zavedne šolance, ki so prinesli novega duha v slovaško narodno življenje. Cilj mladega

politika Hodže je bil, zdemokratizirati slovaškega kmeta in delavca, ju prosvetiti, gospodarsko in kulturno dvigniti, da bo tako narod močan in sposoben za borbo za svoje človečanske in narodne pravice. L. 1903. je začel izdajati časopis »Slovaški tednik«. Z njim je še bolj vzdramil kmetijskega človeka, ki je spoznal v Hodži svojega vodnika, ki je pisano in govorjeno besedo ustvarjal in gradil slovaško kmetijsko politiko. Zvest tej kmetijski in narodni politiki je l. 1906 kandidiral v Vojvodini (za časa bivše



Dr. Milan Hodža

Avstro-Ogrske) in bil od tamkajšnjih naseljenih Slovakov in Srbov izvoljen za poslanca, ko mu je bilo komaj 27 let. Kot poslanec v madžarskem parlamentu je neustrašno zagovarjal pravice slovaškega naroda.



*Slovaški kmetijski fant in dekle
v narodni noši*

...za gospodarski dvig

Hodža se je zavedal, da samo z besedami ne bo rešil svojega naroda. Ljudstvo je rabilo dejanj in kruha. Slovaške vasi je začel gospodarsko organizirati. Ustanavljal je zadruge in razne druge gospodarske organizacije. Tako je že pred svetovno vojno svoj narod gospodarsko okrepil in razvnel v njem narodno zavest, da je bil sposoben ustvarjati si pozneje svojo državo.

Kot odkrit in značajan Slovak je za svoje prepričanje tudi mnogo pretrpel, zlasti med vojno. Bil je preganjan od avstro-ogrskih oblasti, 40 krat je stal pred sodniki radi svojega političnega delovanja, trikrat obsojen v ječo, končno so ga vtaknili v vojaško suknjo. Tudi tu ni miroval. V zvezi z drugimi slovaškimi in češkimi politiki, ki jih je vodil

pokojni Masaryk, je pripravljala tla za svobodno državo Čehov in Slovakov.

V svobodni državi

V novi državi je kmalu postal minister in kot tak v raznih vladah, zlasti kot kmetijski in prosvetni minister, delal v korist kmetijskega ljudstva. Izvedel je agrarno reformo. Nad četrto milijona revnih slovaških kmetov je prejelo več tisoč oralov gosposke zemlje. Po njegovih zašlugi je vlada izdala mnogo zakonov, ki so bili kmetickemu človeku v korist: odpisala je kmetijske dolge, znižala davke, zaščitila kmete pred izkoriščevalci, pospešila razvoj gospodarskih, zlasti združenih organizacij, onemogočila eksekucije in dražbe, ustanavljala kmetijske strokovne šole, izsuševala močvirja, regulirala potoke in reke, skrbela za melioracijo (izboljševanje) zemlje itd.

organizator ...

Hodža je organiziral slovaškega kmeta gospodarsko, politično in kulturno. Predvojno slovaško narodno stranko je preimenoval v Slovaško narodno kmetijsko stranko, ki se je pozneje združila s češko kmetijsko stranko v Republikansko stranko srednjih in malih kmetov. Podpiral je kmetijske prosvetne organizacije, zadruge in gospodarske ustanove, dal je pobudo za ustanovitev »Kmetijske prosvete«, založbe, ki izdaja znanstvene knjige za kmetijsko mladino, »Kmetijskega muzeja«, »Svobodne kmetijske prosvete«, ki je nekaka ljudska univerza z najboljšimi predavatelji, ki na večmesečnih tečajih izobražujejo kmetijsko mladino.

...in graditelj

Vse to so sadovi velikega dela, ki ga je storil Milan Hodža za svoj narod in državo. Njegovo delo še ni končano. Že od l. 1935. dalje zavzema modri in izkušeni državnik in politik odgovorno mesto kot predsednik češkoslovaške vlade.

Poleg Masaryka, Švehle in Beneša je Hodža največji graditelj in voditelj češkoslovaške republike, ki je zvesta demokratičnim idealom. In prav na teh

demokracijskih temeljih si oba naroda in zlasti kmeti ljudje ustvarjajo na znotraj svoj napredek, na zunaj pa je država ena največjih boriteljic za mir in prijateljstvo med narodi. Kot taka je zlasti danes svetel zgled vsem narodom, ki se borijo za svobodo, mir in demokracijo.



Iz kmetско-mladinskih prireditev na Češkoslovaškem — najmlajši se že udeležujejo

L. 1924. se je vršil v Ljubljani kongres slovanske kmetске mladine, ki se ga je udeležil tudi dr. Hodža, takratni minister. Ta kongres je organizirala Zveza kmetских fantov in deklet in so se ga udeležile kmetско-mladinske organizacije iz Češkoslovaške, Poljske in Bolgarije. Ob tej priliki je imel dr. Milan Hodža zanimivo predavanje: Agrarizem (kmetско gibanje) in slovanstvo.

Kot velikemu prijatelju organizirane slovanske kmetске mladine, borcu za svobodo in pravico kmetskega ljudstva in politiku kmetске demokracije mu želimo, da bi še dolgo posvečal svoje bogate zmožnosti v korist in napredek češkoslovaške države in slovanskega agrarizma!

Hodža govori...

Po poti demokracije in slovaštva pridemo do svojega cilja.

*

S svojim delom smo priborili slovaškemu kmetu dostojno mesto, s katerega lahko vpliva na vodstvo države.

*

Ljudstvo bo zvesto inteligenci, dokler bo ona zvesta ljudstvu.

*

Narod brez šol in organizacij je obsojen na smrt.

*

Narod in ljudstvo mora biti eno.

*

Hočemo, da v bodočem pokolenju ne bo kmeta brez kmetijske šole.

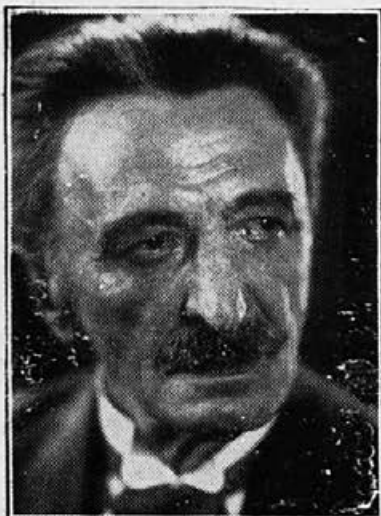
(M. Hodža v »Slovaškem tedniku«)



Franja Tavčarjeva

dvorna dama, žena pokojnega dr. Ivana Tavčarja, pisatelja in politika, je letos februarja praznovala svojo 70 letnico. Slavljenka je velika narodna in socialna delavka. Pred in med vojno je mnogo delovala za naše narodno osvoboditve. S svojo radodarnostjo je pomagala mnogim revežem, dijakom, mladim pisateljem in raznim, zlasti ženskim organizacijam.

Želimo ji še mnogo let v zdravju in sreči!



Branislav Nušić

največji srbski humoristični (šaljivi) pisatelj in komedijograf (pisatelj veseliger) je prejšnji mesec umrl v Beogradu. Bil je zelo plodovit in splošno priznan pisatelj ne samo med Srbi, temveč tudi pri drugih narodih. Tudi naši odri so že vprizarjali njegova dela n. pr. »Vozel«, »Dr.«, »Gospa ministrica«, »Navaden človek« i. dr. — V svojih delih je na šaljiv način kazal in bičal slabe človeške strani in risal pristno ljudsko življenje. Zato bodo vsi odri še dolgo radi segali po njegovih delih.

Dr. Srečko Goljar:

Naša kulturna usmerjenost

Naš pokret je prvenstveno kulturn. Zahteva od nas, da od časa do časa preiščemo, kako je z narodovo dušo in duhom, kaj mu je prinesla preteklost in kaj naj mu da bodočnost. Neštevilne so stvari, ki čakajo pomenka in rešitve. Nekatere so manj, druge pa bolj važne. Nekatere so načelne, druge se bavijo z bolj postranskimi posameznostmi. Zato mora biti naša preiskava mnogostranska. Prav za prav mora obseči vse pojave v narodovem življenju, vse naj razjasnjuje, na vse naj odgovarja.

Masaryk — govoreč o potrebi razgovora in nazivajoč ga za nujnost demokracije — nam more biti velik vzor, kakršnega med nami ne najdemo, čeprav bi želje prav rade ustregle takemu hotelu.

Pogovorimo se torej prav po tovariško.

Sam bi načel le nekaj stvari. Te-le: slovenstvo najprej, potem verstvo in kar je z njim v bližnji zvezi; končno pa obče stanje naše slovenske družbe. Izbiram si slovenstvo za prvo postajo in čutim neko notranjo potrebo povedati bolj, kar velevala srce, kot modrovati o tem, kar bi morebiti kak razum drugače

ukazoval. Naj sežem po spominu, ki je star več kot dvajset let, pa je živ, kakor bi bil neposredna sedanost.

Pomešani s Poljaki, Čehi in Slovaki, smo spomladi leta 1916. blodili po močvirjih v Voliniji. Razpršeni, da tovariš ni ostal ob tovarišu, kakor v Jeruzalemu ne kamen na kamnu. Kasneje so nas Rusi zbiral. Par mesecev se nismo videli z bližnjimi znanci. Nimam besede, da bi povedal, kako je vse v meni vztrepetalo, ko sem spet slišal slovensko besedo. En »dober dan« je privabil v oči vso oddaljeno lepoto domačega kraja, vse obraze, ki sem jih kdaj srečal in najdražje, kar jih je človeškim očem dano videti. To je mati.

Tovariš, tovarišica!

Ni treba, da bi ti strahotni prizori revolucije, ki besno rušijo vse, krivo in nedolžno, razglašali to, kar ti mora biti najdražje. Že, če se za dan pomudiš v sosesčini, ali greš za kratke mesece v druge kraje, vse tvoje bitje kliče po najožjem okolju — po domovini.

Najvernejša podoba spoznavanja, ki nikoli ne vara in je vedno resnična ter najdalje seže, pa je materina beseda, — kjerkoli jo srečaš, kadarkoli te objame.

Ta materina beseda kaže, kam se štej v brezštevilni družini narodov. Nikamor drugam ti ne pusti, kakor tja, kjer so roke in skrb tvoje matere storile iz tebe človeka, pripadajočega skupini, ki govori enak jezik. Zaničljivo gledaš kmeta, ki je zapravil svoj grunt. Jezik, ki te ga je učila mati, pa je bil preje kot grunt. Je večja dobrina.



Jezik šele daje deželi barvo, napravlja pokrajino lepo, krasi njen obraz. Slovenska zemlja je tista pokrajina, kjer ljudje govorijo slovenski jezik, kjer mislijo in misli izražajo po slovensko, se tako rode, trpe in umirajo. Zgodovina pretežno popisuje boje narodov, ki so vsiljevali drugim svoj jezik, in narodov, ki so se temu pokorili ali pa se proti temu borili. Vedno pa se je smatralo za največjo dragocenost narodnostna svoboda.

Dandanes narodnost ne pomeni več le skupine enako govorečih. Pomeni naravno združenje ljudi istih ciljev v prosveti, gospodarstvu, politiki, obsega tako rekoč njih celokupne življenjske pogoje. Čim bolj pa so ti pogoji na preizkušnji, tem tesneje se oklepajo vrhovnega znaka, jezika, da mu ohranijo obstoj in zagotove napredek.

(Dalje prihodnjič)

Razlaga tujih besed

● **Kaos** je zmešnjava, zmeda. V teh časih čitamo n. pr.: »Japonci napadajo z letali eno ali drugo kitajsko mesto. Med ljudstvom je nastal kaos.« Prav tako nastane kaos ob priliki uporov, revolucij, potresov in sploh ob nenavadnih dogodkih, ko ljudje izgubijo razsodnost in postanejo zmedeni.

● **Urbar**. V slovenski kmetijski zgodovini dostikrat naletimo na besedo urbar. To so knjige, listi ali seznami, v katerih so bile vpisane pravice naših predhodnikov - tlačanov. Kakor je dandanes v zemljiški knjigi za vsakega posestnika točno opisano, kaj poseduje, koliko meri eno ali drugo zemljišče, kdo ima na teh zemljiščih pravice glede poti, vožnje in podobno, tako je bilo tudi v urbarjih zapisano, koliko je imel tlačan tlake in desetine (žito, živina, jajca, sir, vino, predivo itd.) ter kakšne pravice je užival v takratnem življenju glede zemlje, gozdov itd. Ko so jemali graščaki svojim podložkom v urbarjih zapisane pravice, so se uprli in zahtevali nazaj stare pravice — staro pravdo!

● **Toaleta**. Pod to besedo razumemo žensko obleko, lepotečna sredstva, umivalnico, stranišče itd. Med našimi ljudmi te besede ne rabimo, pač pa jo slišimo v mestih in čitamo v listih. Dama ima krasno plesno toaleta — se pravi, tista ženska ima krasno obleko za ples, z okraski in je dolga, da se vleče po tleh. K toaleti spada tudi boljše milo, parfumi, razna dišaveča mazila in drugo. Sem prištevamo nadalje vse, kar je v zvezi z boljšim negovanjem telesa in kar je že zgoraj omenjeno.

● **Karneval** je pust, pustno rajanje. Karneval so tudi velike pustne prireditve, ki jih prirejajo v nekaterih velikih mestih raznih držav z obhodi, v katerih prikazujejo različne dogodke iz življenja, politike in drugih običajev dotičnih narodov. Razne prizore predstavljajo našemljani ljudje, imajo pa tudi napravljene pustne šeme, ki predstavljajo ljudi in živali v nadnaravni velikosti. Ljudje norijo pač na različne načine.

● **Tragika** pomeni žalosten dogodek, tudi žalostno. Ob kakšnem naključju smrtno nesreče pravimo — to je pa tragika ali to je pa tragično. Če beremo, da je kdo umrl tragične smrti, si pri tem predstavljamo, da ni umrl naravne smrti, temveč, da se je ponesrečil, ustrelil, obesil in podobno. Poznamo tudi tragedije, to so zelo pretresljivi dogodki, n. pr. pokolji v rodbini, med brati ali med otroci in starši, kar se na žalost pripeti tu in tam. Nadalje so tragedije žaloigre, v kateri se odigravajo žalostni prizori — uboj, smrt itd.

(Nadaljevanje na str. 40)



SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU



Nace Pivec:

Več srčne omike in izobrazbe

Kdor zasleduje naše dnevnik in tednike, lahko z žalostjo v srcu ugotavlja, koliko podivjanosti je še med tisto mladino, ki se udaja pijači in je v oblasti — alkohola.

Nož in kol — pojeta svojo žalostno pesem, širom naše ožje domovine. Zaradi par nepremišljenih besedi in nepotrebnega »auf« klica na korajžo, je že marsikateri izdihnil — ali bil oklan, prepeljan v bolnico, pretepač pa v zapor.

Ali je tega treba, fantje? — Saj Slovenci vsepovsodi trdimo, da smo najbolj izobražen narod, če že ne na vsem svetu — vsaj v Jugoslaviji.

Številke pobojev, ranjencev in grešnikov v zaporih, blaznicah, poboljševalnicah, govorijo dovolj jasno, da nam manjka srčne omike in izobrazbe.

Ne rečem, da smo vsi Slovenci udani prokletstvu »šnopsa«. — Žalostna ugotovitev je, da taka mladina jemlje ugled vsemu slovenskemu narodu, zlasti pa našim kmetским fantom. Fantje! Vem, da ste tudi vi prepričani, da je alkoholizem rak-rana našega naroda.

Pijanec ni bil še nikdar in nikoli ne bo dober gospodar. — Koliko domov je

bilo prodanih? Koliko družin razgnanih? Koliko bolezni — koliko stroškov in potov brez potrebe? Kdo jih zračuna? Nihče jih ne more.

Naj nihče ne misli, da sem eden izmed tistih, ki sovraži pijačo, takšno, ki koristi človeku za zdravje in okrepčilo.

Fant! Spij kozarček vina — po potrebi — po trdem delu, ali šilce žganja v vročini ali mrazu. Ne udajaj pa se »požrtijam«, ki te vodijo v pogubo, prezgodnjo smrt. Ali ni škoda tvojega zdravja, tvojega ugleda in ponosa?

Vsi ti žalostni dogodki se dogajajo največ tam, kjer ni mladina organizirana in ne stremi za svojo duševno izobrazbo.

Fantje in dekleta!

Naša izobraževalna in vzgojna organizacija je Društvo kmetских fantov in deklet! — Naša vas se združuje v njej. Tu se mladina izobražuje, tu dobiva zavezi, ponosa in tu spoznava čast kmetskega dela!

Fantje! Glave pokonci, — in proč z divjaštvom in doli s »šnopsarijo«!

Več srčne omike in zdrav bo naš rod!

DVIGNIMO PROSVETO NA VASI

● MARIBOR. Tudi v naših krajih smo pričeli z živahnim delovanjem, ki ima za cilj, dvigniti prosveto na vasi in mlade fante in dekleta usposobiti za reševanje vseh vprašanj javnega življenja. Prvič se je vršil letos prosvetno-organizatorični tečaj za fante, katerega je priredilo novoustanovljeno Okrožje kmetских fantov in deklet v Mariboru v dneh 27., 28. in 29. decembra t. l. V mali dvorani Narodnega doma se je zbralo lepo število fantov iz

širne mariborske okolice, ki so z veliko pazljivostjo in napetostjo sledili zanimivim predavanjem. Razprave so v glavnem obsegale vse, kar mora vedeti vsak vaščan, v prvi vrsti pa kmetски fantje, da ne bodo vedno slepo orodje tistih, ki sejejo po deželi sovraštvo, razbijajo slogo in vlečejo naše neuke ljudi za nos. Predavali so tovariši: Ivan Kronovšek, dr. Igor Rosina, Vlado Kreft, Mirko Vauda, ing. Josip Teržan, prof. Franjo Baš, dva zdravnika, živi-

nozdravnik in drugi. Tečajniki so si med drugimi ogledali tudi vinarsko in sadjarsko šolo ter Mariborsko tiskarno. Ob zaključku sta boderilno spregovorila predsednik Okrožja tovariš Ivan Novačan in tajnik tov. Ljubo Plombergar, ki je vzorno vodil tečaj. Pred odhodom so se zbrali zavedni fantje in večina predavateljev na zaključnem večeru, ki je ob lepem petju in dobrem razpoloženju nudil polno razvedrila po resnem delu in naporu.

● **CELJE.** Tudi letos je porabil naš pododbor Zveze kmetskih fantov in deklet zimski čas za prepotrebno izobraževanje naše mladine. V dneh 14., 15. in 16. februarja t. l. smo priredili prosvetno-organizatorični tečaj za fante. Udeležilo se ga je lepo število naših mladih tovarišev. Vse prekratki so bili trije dnevi in vse prehitro so minili, da bi mogli obdelati vsa vprašanja, ki zanimajo kmetiskega fanta. Na predavanjih so predavatelji: predsednik Zveze Ivan Kronovšek, tajnik Drago Košmrlj, predsednik pododbora Tone Merslavič, tajnik pododbora Aleksander Turnšek, Franc Potočnik in drugi govorili o gospodarskih, socialnih in organizacijskih vprašanjih, o igranju in slovenski kmetiski zgodovini, o vzgoji in izobrazbi. Tečajniki so marljivo in z zanimanjem sledili predavanjem in si tako v sicer kratkem času obogatili svoje znanje in dobili mnogo pobud za podrobno društveno delo. — Kljub pomanjkanju gmočnih sredstev, so fantje in prireditelji

žrtvovali vse, da se je tečaj vršil. Zavedamo se, da je naša vas kakor povsod, tudi v izobrazbi zastopljena, vendar se ne strašimo žrtev. One rodijo tem večje uspehe!

● **LJUBLJANA.** Pododbor Zveze kmetskih fantov in deklet za ljubljansko okrožje je tudi letos organiziral tridnevni prosvetno-organizatorični tečaj za fante. Vršil se je v dneh 25., 26. in 27. januarja t. l. in je kljub denarnim težkočam izredno dobro uspel. To se je posebno pokazalo ob zaključku, ko so fantje razpravljali o predelanih stvareh. Tečaj se je vršil v dvorani Kmetijske družbe in ga je spretno vodil okrožni predsednik tov. Rado Šušteršič. Na programu je bilo dnevno 6 predavanj. Predavali so: predsednik Zveze tov. Ivan Kronovšek, podpredsednik Zveze tov. Tine Janhar, tajnik Zveze tov. Drago Košmrlj, tov. dr. Viktor Maček, tov. dr. Srečko Goljar, ravnatelj tov. Fran Trček, tov. Ivan Albreht in tov. Jože Blaž. Predavanja so obsegala v glavnem vse, kar rabijo naši fantje pri druženem in drugem javnem delovanju. V prostih urah pa so si tovariši ogledali razne kulturne in gospodarske ustanove, zvečer pa posetili gledališče in kino in se tako seznanili z ugodnostmi, ki se nudijo le mestu.

S tečajem so bili izredno zadovoljni udeleženci in prireditelji. Zavedni in usposobljeni tovariši pa bodo sedaj še z večjo možnostjo in gotovostjo delali za uresničitev naših zahtev.

Naše



poroke

● **Sv. Bolfenk pri Središču.** Pred časom sta se poročila tovariš Franček Šnajdar iz Vitana s tovarišico Aniko Tomažičevo iz Lače vasi. Oba sta marljiva člana tukajšnjega Društva kmetskih fantov in deklet, ter jima v novem stanu želimo obilo sreče!

● **Dobova.** Dne 30. januarja t. l. se je poročil tov. Franc Štrbulc z gđ. Pepco Kos. Tovariš je bil vnet prosvetni delavec v našem društvu, katerega predsednik je bil. Pričakujemo, da bo tudi v bodoče vneto delal pri nas in mu želimo v zakonu mnogo sreče in zadovoljstva.

† Jože Levar

● **GRAHOVO.** 26. januarja t. l. smo za vedno izgubili tovariša, vnetega in nesebičnega delavca za kmetisko prosveto, Jožeta Levarja, bivšega predsednika našega društva. Dolga bolezen mu je izpodjedla življenjske sile, da je omahnil v prezgodnji grob...

Priljubljenega tovariša je spremlila na njegovi zadnji poti velika množica ljudi. Pevski od-

sek našega Društva kmetskih fantov in deklet mu je zapel v slovo žalostinke, tov. Jakob Šile pa se je z iskrenimi besedami poslovil od njega...

V vseh srcih bo ostal lep spomin na zavednega tovariša in na vsa njegova dela, ki jih je žrtvoval v korist naše vasi in kmetiskega človeka.



V Žumerjevem rodu ljubezni niso poznali, niti je niso cenili. Tu, visoko v hribih, na rahlo nagnjenem, skoraj strmem pobočju, med borovimi in bukovimi gozdovi, tu, kjer trta več ne zori, kjer okoli hiše na prostrani jasi rastejo skrivenčene jablane in hruške, ki rodijo skoraj trpek sad, zoreč šele v pozni jeseni, kjer sicer cvetejo črešnje, pa ne obrodijo tistega lepega sadu, kakor v dolini, kjer čebele na jelkah nabirajo dehteč med, in je lastovka tako redek, pa tako drag gost človeškega osamelega domovanja, tu ljubezen ne more cveteti, ne more se sprostiti. Tam doli, v tisti lepi dolini, ki leži rahlo zamegljena, mirna in tiha, tam kjer sinje blesti zvonik farne cerkve in se smejejo tri velike trgovske hiše in še večja šola —, tam je pač dovolj ljubezni. Tam jo poznajo in jo cenijo. Tam govorijo o njej, sanjajo o njej, mislijo na njo, so srečni zaradi nje in tudi nesrečni. K Žumerjevim pa ni prišla, niso je poznali in zato je niso cenili. Morda so bili klandci do sem prestmi, tu so bile pomladi vendar mnogo hladnejše kakor v dolini. Blizu je bilo sinje nebo; kadar se je zaoblačilo, se je Bog mogočno sprehajal po temnih oblakih, stresal strele na zemljo potem je poslal na zoreče njive rahlo roso, ki je prepojila zemljo in biljke. Potem se je ob tihih jutrih sprehajal po borovih gozdovih, morda se ustavil na prostrani jasi in se ozrl v dolino, kjer je počivala fara, kjer so po beli cesti komaj vidno gomazeli ljudje. Ljubezen pa se tu ni sprehajala. In vendar je bilo za njo toliko lepih samotnih poti med bukvami, med bori, po jasah z redkim, lepim, dehtečim cvetjem.

Kadar so se Žumerjevi ženili, niso tega storili iz ljubezni, tembolj iz nuje, iz tisočletne navade. Mati je hotela sesti v zapeček, oče se je utrudil v delu. Tre-

balo je najti novo gospodinjo, tako, ki bi bila voljna tu živeti, ki bi se hotela podrediti takemu življenju in pozabiti na dolino. Odpravili so se v dolino in se naposled vrnili z novo gospodinjo. Bila je od daleč, morda v revščini rojena, naveličana težkega, brezupnega življenja, zakaj težko bi se sicer odločila za tako samoto, za tako višino. Prišla je mlada, lepa, željna življenja. Našla je veliko gospodarstvo, molčečega moža, ki jo je vzel za svojo lastnino, kakor bi bil dokupil lep kos njive; nad katero se bo poslej vsak dan radoval in jo ogledoval. — Nič več.

Če sta se spomnila na nekdanje čase, ko sta bila mlada, ko sta začela skupno živeti, tedaj sta si morala priznati: nikdar ni bilo med njima tiste velike ljubezni, o kateri znajo ljudje včasih toliko povedati. Saj se nista sovražila; nasprotno, med njima je bilo vse tako jasno, tako mirno in urejeno. Podpirala sta drug drugega. In le preredki so bili trenutki, da je prišlo med njima do toplejših čustev. Zgodilo se je, da sta stopila na sprehod ob nedeljskem popoldnevu. In ko sta bila sama v senčnih borovih gozdovih, sta se prijela za roke, kakor otroci in sta se vodila, ne da bi kaj mnogo govorila. Potlej sta sedla na zeleno jaso, kamor se je sonce tako mehko upiralo. Sedla sta in stari Žumer je iztegnil roko in jo položil ženi okoli pasu. Potem se je ona nagnila k njemu in moral jo je poljubiti. To so bile vse nežnosti, ki sta si jih privoščila. Toda, bilo je to že potem, ko sta se poročila. Prej ljubezni ni bilo in še o tem bi bilo težko reči, da je bila tista velika svojevrstna ljubezen. Prej pa je bilo vse tako hlad-

Dan se že daljša in krajša noči —
zadnji čas, da si »GRUDO« vsak naroči!

no. Izpovedala sta se drug drugemu o svoji mladosti. Ležala je pred njima vsa mladost, posvečena delu in tistim majhnim radostim, ki so bile spričo velikega življenja po svetu vendar tako malenkostne in nedolžne. Žena je prisegla, da je bilo vse res in Žumer je verjel. Nikdar več se ni spuščal, da bi preiskoval njeno življenje v preteklosti. Ali je imela vendar kaj za sabo? Kakorkoli; če je vendar okusila življenje, tedaj je o tem z veliko obupno vztrajnostjo molčala. Ali pa je v večnem delu, v večni samoti pozabila na vse. Živela sta vsakdanjosti in bodočnosti. Bodočnost je predstavljalo troje otrok: dva fanta in eno dekle. Sedanjost pa so bile stvari okoli njiju: prostrana, zidana hiša, kuhinja z začimbami, gospodarsko poslopje z dvajsetimi kravami, z dvema konjema, svinjak s svinjami, mnogo perutnine, velik kozolec; dalje njive, preorane, ali zasejane; senožeti, gozdovi z bukvami in bori, potlej vrt s cvetočimi črešnjami, jablanami in hruškami, slamnati panji s čebelami, pomlad, poletje in jesen z delom; zima z globokim snegom, ki je zametel vse klance in vse dohode v dolino, ko si moral ždeti v hiši in opravljati tisto nujno delo pri živini in misliti na pomlad, ki ni več daleč. Nad dolino, nad vsem bujnim življenjem pri fari pa je ležala gosta megla. Svet je utonil v njej, samo nebo se je razprostiralo nad tem domom, megleno, potem zopet jasno nebo z mrazom in z ivjem po drevju in večerno zvezdno nebo; ko se je globoko v vsemirju utrnila zvezda in si iskala poti v noč ter se skoraj dotaknila Žumerjeve hiše.

To je bila vsakdanjost, dovolj pestra, dovolj velika, da je lahko zahtevala zase celega človeka, vse njegove misli in vse njegove moči. Nič več.

Ta sedanjost je živela pač bodočnosti: trem Žumerjevim otrokom. Tu je bilo vse natančno opredeljeno in določeno. Ni bilo mogoče ničesar spreminjati. To je bil stari, lepi red, od vekov tako določen. Trebalo se mu je ukloniti in se mu podrediti. Ko bodo otroci dorasli, tedaj se bosta oče in mati posvetovala o njih. Odločila se bosta, kakor so se Žumerjevi



starši: treba jih je poročiti. Ko bo to sklenjeno, se bo mati — to je pač ženska skrb — ozrla po hišah. Treba bo najti nevesto za najstarejšega, ženina za hčer, ženo za mlajšega. Za vse to pa je še dovolj časa. Za zdaj naj še vsi delajo pri hiši. Saj so komaj prestopili dvajseto leto, do tridesetega je še dovolj časa. Lepša je mladost, čim daljša je.

In otroci so živeli, kakor starši. Pred njimi je ležala bodočnost, odeta v megleno kopreno, zakaj bodočnost je pomenila življenje med ljudmi, predvsem za oba mlajša otroka. Zato je bila za oba mikavna in se je često zgodilo, da sta sanjarila o njej. Starejšemu pa je bodočnost pomenila prevzem gospodarstva po starših, samostojno življenje; ženo, ki mu jo bodo privedli iz doline, otroke in delo.

Rasli so v samoti, v molčanju, v delu. Delo se je vleklo kakor dolga nit, ki je ne moreš odmotati s klopčiča. Prav tako je bilo to večno molčanje. Otroci so govorili med seboj, prepirali so se — to pa je bilo vse. S starši so govorili redko. Pri njih so se naučili govorice in vsega. Z ljudmi niso govorili, ljudi so se bali in se jih izogibali. Kadar so stopili še kot otroci v dolino, so plašno ogledovali ljudi, s strahom so zrli na farno otročad, ki je bila tako živahna, vesela in tako drzna. Oni so bili boječi,

ničesar se niso upali lotiti. Čutili so, da njih obleka ni krojena tako, kakor so jo nosili drugi otroci. Oče jim je kupil klobuke, ki jih drugi otroci niso nosili in so bili — vsaj tako so sami čutili — smešni v njih. In ko so se vračali iz doline nazaj v hribe, tedaj jih je minilo vse veselje. Tam gori v samoti, tam je doma pravo življenje, lepota, prijetna samota, radost. Tam je vse drugačno kakor v dolini. In tisti lepi sveti mir, ki je razprostrt med borovimi gozdovi, tisto lepo sonce, ki se je razlezlo po zelenih jasad! — Tako so otroci vzljubili hribe v zgodnji mladosti, oklenili so se jih z vsem srcem in težko bi se kdaj ločili od njih. Ob nedeljskih popoldnevih, kadar niso šli v dolino, in je bil čas za to, so nabirali gob po gozdovih, ali jagod, ali pa samo rož. Ko pa so doraščali, so polegali po jasad in zrlji sinje nebo nad seboj, kjer so plule črede belih oblakov. Pasli so živino: ljubili so jo, pogovarjali so se z njo. Včasih so šli na sejme, kadar je bilo kaj na prodaj iz hleva. Tedaj je oče vzel s seboj enega fanta in dekle. In takrat se je zgodilo, da je oče povedel svojo družino v gostilno na kozarec vina in na pečenko. To je bil velik praznik, ki so se ga vsi veselili. Oče je imel v levem notranjem žepu na suknjiču debelo denarnico, kamor je spravil nekaj lepih tisočakov. Važno so sedli v gostilni in se naslonili s komolci na mizo.

Z zavitki pod pazduho, s cekarji v rokah, so potem modro koračili proti domu in mislili na svet, ki so ga videli ta dan. Med seboj niso govorili, če pa je že kateri kaj zinil, tedaj so drugi prikimali.

Ljubezni tu niso poznali, niti niso govorili o njej. Ljubezen je bila pravljica, ki ni za ta kraj. Tam v dolini, kamor se včasih ozrejo oči, tam živi ljubezen in tam ljubezen ni več pravljica, temveč pravo, veliko in lepo življenje. Tudi ni imelo smisla ukvarjati se z njo. Ljubil si lahko nebo, zemljo, polje, hišo, ptice v gozdu, vetrove, pomladi — človeške ljubezni, ljubezni med fantom in dekletom ni moglo biti. Če si se ozrl okoli sebe, si videl pod seboj dolino, faro. Tja je bilo predač. Sosedov ni bilo. Okoli po re-

brih si sicer videl hiše, prav takšne, kakor je tvoja, vedel si lahko, da tam živijo ljudje, toda do tja je bilo še dalje kakor v dolino in si še težje prišel. Ne, za ljubezen ni bilo ne časa, ne prilike.

Pa se je zgodilo ...

(Dalje)



Razlaga tujih besed

● *Civilizacija je omika.* Imamo civilizirane in necivilizirane narode in države. Povsod, kjer se ljudje poslužujejo iznajdb vsake vrste, ki jim nudijo več udobnosti, manj dela, več zabave — so civilizirani. Znaki civilizacije so: železnice, dobre ceste, avtomobili, kolesa, radioaparati, gramofoni, razni stroji, elektrika in drugi pripomočki, ki služijo človeku. Sem spada tudi obleka, okraski, osebne potrebščine in drugi tovarniški in obrtni izdelki, ki jih potrebuje človek za življenje. Necivilizirani narodi so tisti, ki imajo malo omenjenih stvari ali pa so sploh brez njih. Med te spadajo n. pr. Abesinci, ki so še zelo zaostal narod in je njihovo življenje preprosto, nerazvito. Napredek drugih narodov in gori omenjene stvari so jim malo ali pa sploh neznane, zato so necivilizirani.



KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ



Amona:

PLETENJE IN KVAČKANJE

Najbolj uvaževana ženska ročna dela so gotovo pletenine. Kaj vse pletemo, ni težko odgovoriti. Pričnimo kar pri nogavicah in rokavicah. Kdo v kmetški hiši jih še ni nosil — debelih volnenih ali močnih iz bombaža? Kaj več o tem pisati se mi ne zdi potrebno, ker smo imeli že v lanski »Grudi« poglavje o tem.

Dalje pletemo: copate, bluže, jopice, obleke, kostime, bolniške jopice, moške puloverje, kapice, otroške obleke — za dečke in deklice. Za izdelavo teh stvari lahko vzamemo najrazličnejši material. Zelo dobra je naša domača volna, katero dobimo v vseh barvah in kvalitetah; je tudi cenejša kakor inozemska. Že naše prababice so mnogo pletle. Pred dobrim desetletjem pa se je uvedlo še veliko več pletenin, predvsem industrijskih izdelkov. Kraljica moda sicer, ni posebno naklonjena pletenim, vendar tu nima moči. Naše žene in dekleta pletejo in kvačkajo iz leta v leto več, kar je čisto pravilno.

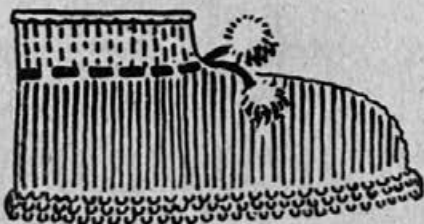
Doma pletene in kvačkane stvari niso samo cenejše, ker si jih same izdelamo, temveč tudi trpežnejše. Posebno praktične so otroške ob-

lečke. Vsako leto dokvačkamo ali dopletemo par vrstic, pa jih nosijo otroci mnogo let. Pletemo čisto enostavno, same desne in leve v raznih vzorcih. Delamo po kroju in nam ni treba točnega popisa. Ker pa iz različno debele volne ter z bolj ali manj elastičnim (prožnim) vzorcem ne dosežemo z enakim številom petelj vedno enake širine, si pomagamo na ta način, da pričnemo vzoreček z manjšim, po njem določenim številom petelj ali verižnih (pri kvačkanju) rabimo za nasnutek posameznih delov.

Ako smo količjak pletle ali kvačkale, se nam delo gotovo posreči. V začetku se včasih kakšna stvar ponesreči. Takrat pa kar urno razparajmo in napravimo hitro še enkrat v toliko drugače, kot nam kaže izkušnja, da bo prav. Nikakor pa ne smemo dalje delati brez premisleka, tolažec se »bo že kako«. Pa to so samo težave za začetnice, kar pa ne sme nobeni vzeti poguma.

»Po nekaj dobro uspelih poskusih bo vsaka rada še in še kvačkala in pletla.

PLETENI ČEVELJČKI ZA OTROKA



Za te čeveljčke potrebujete 1 pramen srednje debele volne in 2 igli, volni primerne debeline.

Na iglo nasnujete 48 petelj in pleteš 8 vrst desno (s prave in narobne strani). 9. vrsto pleteš: 20 desnih, naslednji 2 petlji pleteš skupaj desno (tako dobiš iz 2 petelj samo 1 petljo), 4 petlje desno, 2 desno skupaj, ostalih 20 petelj pleteš desno.

10. vrsta: 19 petelj desno, 2 skupaj, 4 desno, 2 skupaj, 19 desno.

11. vrsta: 18 desnih, 2 skupaj, 4 desne, 2 skupaj, 18 desnih.



Čeveljček od zadaj

Pleteš tako dolgo, da ti ostane na igli samo še 28 petelj. Nato pleteš 2 vrsti desno. Naslednjo vrsto pleteš: 2 petlji skupaj desno, 1 petljo vzameš na iglo (tako, da nitko oviješ okrog petlje), 2 petlji skupaj desno, 1 petljo vzameš na iglo. Tako pleteš do kraja. (Na ta način pletenja dobiš luknjice, skozi katere povlečeš, ko je čevlček gotov, vrvico.) Nato pleti 2 vrsti desnih. Naslednjih 5 vrst pleteš 1 levo, 1 desno. Pletivo je gotovo, narahlo ga

zadelamo, da je rob čevlčka elastičen (prožen).

Čevlček po sredi sešijemo skupaj z volneno nitko; iz volne zvij vrvico, jo napelji spredaj skozi luknjice enkrat okrog čevlčka. Iz volne napravi 2 čopa in jih prišij na oba konca vrvice. (Delo čopov je opisano pri »Otroški jopici« — »Gruda« št. 12, stran 204, l. 1937.)



Pustni krapi (krofi)

Iz 5 rumenjakov, 10 dkg sladkorja, 1 žlice konjaka ali ruma, $\frac{1}{4}$ l mleka, nekaj soli, 8 dkg surovega ali kuhanega masla, $\frac{1}{2}$ kg fine presejane moke in iz 2—3 dkg vzhajane kvasa napravimo kvašeno testo, ki ga dobro stepemo, da se loči od kuhalnice. Nato pomazemo naokoli skledo z raztopljenim maslom in denemo testo vzhajati. Ko je dovolj vzhajano, ga položimo na segreto, z moko potreseno desko, razvaljamo 1 cm na debelo, izrežemo z obodom ali kozarcem krape, denemo na sredo vsakega nekaj segrete marmelade, položimo po dva drugega vrh drugega, stisnemo in izrežemo oba z nekaj manjšim obodom ali kozarcem. Krape polagamo na potresen prt, jih sproti pokrivamo in denemo vzhajati. Ko so dovolj vzhajali, jih ocvremo na razbeljeni masti. Masti mora biti toliko v ponvi, da krapi splavajo. V mast jih polagamo tako, da pride gornja stran navzdol in jih ocvremo izprva pokrite, a ne na prevročem ognju. Paziti moramo, da jih ne ocvremo prehitro, ker ostanejo sicer na sredi surovi. Ko so na spodnji strani lepo zarumeneli, se obrnejo in ocvrejo še na drugi strani, nepokriti. Ocvrte damo na rešeto, da mast odteče ter jih potresemo s sladkorjem.

● **Zeljnatu juha.** V slanem kropu skuhaj na rezance zrezano zeljnato glavo, posebej pa 1 kg na drobne koščke zrezanega krompirja. Napravi prežganje kakor za fižolovo juho, mu prideni drobno sesekljane čebule in petršilja in zalij z vodo ali juho, da prevre. Nato prideni kuhano in odcejeno zelje, kuhan krompir, na koščke zrezano domačo klobaso ali primeren kos zrezane prekajene svinjine. Juha je zelo okusna in dobra.

● **Pljuča v omaki.** Svinjska ali telečja pljuča skuhamo z jušno zelenjavo (korenje, petršilj, čebula) lavorjevim listom in celim poprom. Hladna zrežemo na tanke rezance. Posebej napravimo svetlo prežganje iz 2 žlice masti, 1 žlice moke, dodamo sesekljane čebule, česna in zelenega petršilja; zalijemo z juho, v kateri so se kuhala pljuča in pridenemo zrezana pljuča. Odišavimo jih s poprom, limonovim sokom in kisló smetano.

● **Omaka iz kislih kumar (mirk).** Vzemimo iz kozarca vložene kisle kumarice in jih položimo v mrzlo vodo, nakar jih zrežimo na rezine. Posebej napravimo teno prežganje, pridenemo sesekljane čebule, zelenega petršilja in kumarice, zalijemo z vodo, odišavimo s poprom ter kuhamo do mehkega. Preden damo jed na mizo, pridenemo še kisle smetane.



Pomlad se bliža

»Nageljček, fajgeljček, rožmarin — iz tega ti pušelj nar'dim.«

(Narodna pesem)

Pomlad bo kmalu tu. Z radostnimi srci jo pričakujemo. Pod toplimi, božajočimi sončnimi žarki bo vesepovod vzkliko novo življenje. Vsa priroda si bo nadela blestečo pomladansko oblačilo.

In naši vrtički? Kakšni bodo — drage tovarišice? Ali bodo taki, da bomo na nje lahko ponosne? Ti bodo živahno dokazovali pridnost naših deklet. Kako lepa je hiša, stoječa v vrtu, vsa dehteča od cvetja na oknih! Naj ne bo med nami nobene, ki bi ji bilo vseeno, ali rastejo v vrtu koprive ali opojno duhteče cvetice! Saj čisto vidimo vrtove, ki lastnikom pač ne

delajo časti. Sreče boli človeka, ko opazi n. pr. ob javni, tujskoprometni cesti pri čedni hišici vrt, zasajen s krompirjem in solato, ki pa se komaj vidi iz ameriškega rogovička, tega, radi hitrega razmnoževanja, najbolj nevarnega plevela. Temu podobnih primerov je nešteto in nam, dekletom, niso v čast. Zato bodi dolžnost vsake izmed nas, da si uredi vrt, ki ji bo prinašal praktične koristi — z ravnopravno zelenjavo. V nič manjši meri bo pa z različnim cvetjem v našo osebno radost in v okras naših domov.

Priljubljenost se...

Sedaj je še februar, vendar ne smemo prav nič odlašati s pripravo za setev. Že sedaj se moramo odločiti, kaj in kje bomo sejale in sadile. Oskrbimo se s semenjem in gomolji. Preglejmo svoje zaloge in pogovorimo se s tovarišicami o teh stvareh. Marsikakšno seme lahko zamenjamo ali pa ga kupimo. Sicer pa nekaj semen vsaka rada odstopi, če ga ima kolikaj več.

Poleg cvetice in navadne zelenjave sejmo in sadimo tudi čimveč cvetače (karfijole), kolerabe (nadzemeljske), zelene in nizkega, brez-nitnega fižola (samozrnčka). Vsekakor pa sejmo tudi mnogo solate.

Katere vrste so najbolj priporočljive za eno ali drugo lego in zemljo, je razvidno iz cenikov, katere razpošiljajo trgovine s semenjem. Če ga nimate, pa pišite ponj! Pred nakupom pa dobro premislite, kaj boste naročile.

Kakšne cvetice hočemo

Priporočamo samo nekaj cvetice, ki nam bodo vse poletje in do nastopa mraza krasile naše vrtove.

FAJGEJCEK (levkoja) sejmo februarja ali marca v toplo gredo. Ko presajamo sadike na stalno mesto, vzemimo samo slabo rastoče sadike, ker le te bodo polnocvetne, — nekatere tudi enojne. Pa tudi te pustimo cveteti, ker le od enojnih dobimo seme.

● **SALVIJA** — škrlatno rdeča — posejana v skupino na vrtu, je zelo krasna. Ako nam okolnosti dopuščajo, jo obrobimo z »aragatom« nebo modre barve, ki kakor »salvija« cvete neprestano prav do prve slane. Obedve sejmo marca v toplo gredo.

● **VERBENA** je zelo hvaležna cvetice v krasnih barvah. Sejmo jo februarja ali marca v toplo gredo. Se zelo razraste in je primerna tudi za okna.

● **PETUNIJA**. Ta cvetice je prav takšna kot »verben« in postopamo z njo na isti način. Je pa občutljiva za močne nevihte.



PRAKTIČNI NASVETI

● **Razpokane roke** nastanejo radi preobilne mokrote, posebno če so izpostavljene mrazu ali vetru. Občutljivi so najbolj tisti ljudje, ki imajo suho — torej ne dovolj mastno kožo. Vsak večer si dobro umij roke v vroči vodi, nato pa si jih dobro namaži in oterj z lojem ali glicerinom. Na roke si potem nataknj stare — nerabne rokavice. Toplota na kožo ugodno vpliva in posteljnine ne zamažemo.

● **Štedilnik se nam med kuhanjem rad zamaže**, če ga s kako jestvino ali vodo zmočimo. Gledati moramo, da ga sproti zbršimo. Zato nam služi vsak neraben papir. Nekoliko ga zmočimo in z njim zbršimo rob štedilnika. Če se ne da, pomočimo papir v pepel in še s tem odrgnemo. Nazadnje še enkrat zbršimo z drugim papirjem in štedilnik je čist in svetel brez vsakega smrkovega (šmirgla) papirja. Umazan papir vržemo na ogenj; če pa brišemo s kako cunjjo, se nam vedno rade potikajo umazane okrog. Zato shranjujmo vsak neraben papir v kaki škatlji, ker nam pride tudi prav, kadar podkurimo.

● **Čvrenje masti**. Sveža mast nam pri čvrenju (spušcanju) za zabelo poka. Posebno takrat, če cvremo slanino s kožo vred. Temu odpomoremo s tem, da ji dodamo malo soli ali moke.

● **Odprava ozeblin**. Mnogim povzročajo ozeblin na nogah neprijetnosti in bolečine. Skoro vedno so posledica tesne obutve, posebno pri tistih, ki imajo v nogah slab obtok krvi. Zoper ozeblin je več zdravil, preizkušeno pa je tudi to-le: vsak večer, predno greste spat, si namažite ozeblin z žganjevim cvetom. Dobro je tudi močno žganje. Mažite delj časa z vtiranjem (vribojenjem). To sicer boli, vendar je uspešno in ozeblin bodo sčasom popolnoma izginile.

● **Sušenje krtač**. Če umivamo čevlje s krtačo ali če z njo peremo eno ali drugo obleko, jo po uporabi dobro strknimo, da voda odleti. Potem denemo krtačo sušiti na topel in ne prevroč prostor, da se ne zvije les. Krtača ne sme nikoli ležati na hrbtu, temveč tako, da se voda lahko ocedi. Če postopamo tako, krtača dolgo vzdrži; v nasprotnem slučaju pa se nam puli, ker v luknjicah spreperi motvoz ali pa zrjavi žica, ki drži sirk ali žimo na določenem mestu.

Pod vaško lipo

II. V predpustu

V predpustu smo, zares.

Živimo pač v dobi, ki bi bila morda radi vsesplošnega kaosa v svetu neverjetno smešna, ako ne bi bila hkrati grozna. Tako grozna, da nas mineta smeh in dobra volja, ko nas ob »sanjajočem« in »uspavajočem« tangu in ob drugih »modernih« plesih v »prekrasnih« salonih in dvoranh budijo v resničnost nezasišana grozodejstva *civiliziranega* človeka nad brezpravno rajo kulturnih narodov tu v bližnji Španiji ali v dalnjem Kitaju na Daljnem vzhodu ali v kolonijah evropskih kapitalističnih velesil. Grozota smešnost ubije. Kljub temu hodijo ljudje po veselica in se veselijo in si natikajo na obraze maske. Diktatura vzgoje.

Iz zabavišča vodi v zabavišče vesela pot, pot pesmi, vriskov in zanimive kvante. Vesela lica veselo rde. Zalkoholizirani plavajo nato moški in ženske v nekem paradižu, sladko pozablja joč na pretekle temne dneve, zagnjene z oblaki nesreč in žalosti. O ti prešmentani malo-meščanski direndaj!

Pa se tolažijo: včerajšnji dan in vsi pretekli dnevi so v večnosti. Bog z njimi! Ni bila lepa ta zašla doba krvi, uničevanj, gladu, bede, gospodarske krize: ostareli smo, ne da bi bili pogledali v mladost, kaj šele, da bi jo le konček užili. In na vse zadnje tudi upanje ne traja dolgo! Zato pa — —!



Človek z masko

V predpustu smo, zares.

Simbol predpusta je maska.

Saj na vasi tega ni. Toda zanimiv je pogled v mestne lokale, ki so polni norčij in veselih ljudi posebno ob sobotah in nedeljah. Za izpitimi, upadlimi obrazi se plazijo glad, revščina, slaba plača, za šarenimi toaletami po najnovejši modi pa tisto tipično slovensko siromaštvo, ki obesi vse nase, da se more pokazati bogato. In pri vsem tem smo še zadovoljni in se bahamo z neko naprednostjo.

Čprav ni nikjer kaknega globljega zadovoljstva in so »srca« prazna, diha iz oči:

— Živimo, uživajmo, maskare smo, izdivjajmo se!

V tej samoprevari človek nehoti in nevede beži pred svojim lastnim izrazom.

Človeku naše dobe so nadeli masko: godba plemenitih krilatic o molitvi čiste pobožnosti, o vzvišenosti pa o ljubezni do bližnjega, mami naše živce kakor sladka opojnina in blati še tisti delček resničnega zdravja, ki ga morebiti nosimo skozi močvirja zgodovine iz pradobe kot dedščino našega očeta pračloveka. Kajti pračlovek v svoji divji nekulturi pravice pesti in pravice močnejšega je bil vsekakor kulturnejši od barbarov dvajsetega stoletja, ki sipljejo iz zraka smrt na nezavarovana mesta in na nedolžne, neoborožene ljudi v Španiji in na Kitajskem.

— Živimo, uživajmo, maskare smo, izdivjajmo se!

Ko pa pogleda človek po iztreznjenju v svoj pravi obraz, se zastudi samemu sebi in zasovraži življenje. Toda le trenutno — zakaj žival ne misli. In tudi prehitro se vrti v svoji omočenosti naša doba: čas je zlato in to dobo vlada z vsemi tehničnimi pripomočki naglica lova gornjih deset tisočev za dobičkom.

Vso zgodovino človeštva prepletajo zato strašne zgodbe o potokih in rekah, da, morjih krvi. In zakaj? V vseh dobah je človek, *delovni* človek, hotel živeti po svoji miselnosti v miru in delu za lastno blagostanje, živeti po svoji glavi in za svoj račun. Za hrepenenje po miru je bil nagrajen z udarcem v glavo; in da bi bil predpust veselejši, je bilo treba zaplesati krvavi ples. Dandanes pa, da je stvar popolnejša, se je treba še maskirati.

Prepad je preglobok in tudi socialnega vprašanja nikakor ne bomo rešili z miloščino »človekoljubnih« društev. Zadeva je globlja.

Zato se zdi človeku prirejanje plesov in veselice v »korist brezposelnim delavcem in otro-

kom onemoglih staršev kaj čudna predpustna burka. Seveda je ta burka tipična iznajdba tiste boljše plasti naše družbe, ki ni nikdar stradala, ki ji je bila morda celo svetovna vojna dobrodošel pojav za razvedrilo. Kdo teh ljudi, ki so jim glavna skrb negovani nohti in slične potrebe, misli na siromaštvo kmeta in delavca? Ali v dobrotelnosti se je treba »izkazati« (z bogato toaletto, ki bi sama morebiti zadoštovala za polletno plačo ubogega delavca) na — plesu v korist temu revežu. Tako vsaj ostane volk sit in koza cela! ... Življenje je dostikrat zares predpustna burka.

Sicer pa se nam končno zdi, da je ustvarjeno ogromno število človeštva le za to, da je hrana ogromni manjšini. S pestjo večine vlada manjšina nad glavo večine in med obema se bije obupen boj za oblast, za pravice, za staro pravdo. Ali smo imeli kedaj staro pravdo? Ali živi le v glavah teptanih?

Kaj je simbol našega časa, tega prešmentanega predpusta? Maska? Da, maska!

Hlastamo po časopisju. Veliki napisi govore o strašnih bombardiranjih španskih in kitajskih mest. Toliko in toliko ljudi, otrok, žensk,

bolnikov itd. je bilo pobitih. Bombe, plini, najnovejše, najduhovitejše iznajdbe: in tam sto, tisoč, deset tisoč mrtvih in s smrtjo se borečih ljudi, ki niso hoteli drugega kot v miru pojesti svoj pristradani košček kruha.

Na drugi strani preži nate pošast. Pošast? Ne, maskirani človek, delček tiste ogromne suženjske večine, se je maskiral — ne da zapleše na karnevalu — temveč da se obrani pred najkulturnejšo iznajdbo najkulturnejšega naroda Evrope: *pred strupenim plinom*. In z njo še sto drugih hudičevih sredstev.

Podoba našega veka so bojne igre s plinsko masko na obrazu, pračlovek v sivi davnini prazgodovine je bil le božji volk napram današnjemu človeku, in bi pred njim pobegnil.

Človek, primoran s trdim delom rok in možgan služiti si vsakdanji kruh, se ob spoznanju vsega tega globoko zamisli.

Verujemo v mirotvornost delovnega ljudstva: kajti končno mora le-ta vendarle zmagati!

Zdaj smo v predpustu, zares. In maskarada je grozna.

Toda — vzšla bo tudi *Pepelnica*! ...

(Se bo nadaljevalo)

S. M.:

Kako maskiramo

2. Srednjestara moška maska (25—45 let).

Ten lit. K. Rdečo barvo uporabljamo prav tako kot pri zgoraj opisani maski in je še vedno lahko svetlo rdeča. Oči šminkamo na isti način, le rdeča pika pri očeh odpade. Prav tako odpade rdeča črta nad obrvmi in rdeča barva na ustnicah, ki ostanejo naravne. — Če naj maska predstavlja suh obraz, mu zasenčimo lica z rjavo in deloma sivo šminko. Seveda ne premočno. Tudi pod očmi smemo napraviti temnejše kolobarje. Te ploskve naj rahlo prehajajo. Zgornje veke zasenčimo vse do obrvi sivorjavo (izpustimo rdečo). Tudi to naj ne bo premočno. Gube, ki pridejo pri tej starosti v poštev, napravimo tam, kjer jih določena starost zahteva. Rišemo jih z rjavo barvo. Z višerjem potegnemo precej močne poteze od nosu, ob licu proti kotu ust in med obrvmi nad nosom. Nekoliko medlejšje pa potegnemo kake dve ali tri gube od očesa proti lasem na sencih in na čelu. Gube na čelu je najbolje, da zarišemo po svojih lastnih, ki nastanejo, če dvignemo obrvi, ne smemo pa jih izpustiti na platnenem čelu lasulje, kadar isto uporabljamo. Ne zadošča pa za gube samo rjava barva; preko nje moramo, vsaj pri glavnih, izrazitejših gubah, potegniti še tanko črto s sivo. Nad

tako zarisano gubo pa potegnemo še prav tik belo črto. Pri stranskih gubah (pri očeh, na sencih) pa na zunanji strani rjave črte. Tako izgleda guba od daleč, kot resnična brazda — sled starosti. Ko so zdaj te gube gotove, potegnemo preko njih s prstom in guba izgubi na svoji ostrosti, postane mnogo naravnejša. Vse te gube pa ne smejo biti predolge, zadostuje, če so samo nakazane. Nos šminkamo kot pri mladi maski in vse ostalo prav tako. Nato masko popudramo z rjavim pudrom. Kar je bilo prej še zelo izrazito, postane zdaj bolj zabrisano in naravnejše. Za to torej rabimo puder in pa za to, da se obraz med igranjem preveč ne znoji, pri čemer je nevarnost, da se maska razmaže.

3. Ženska maska iste starosti

je prav taka, le da uporabljamo mesto lit. K. ten; mešanico tena 2 in 3 za meščanko, za ženo, ki dela na polju, pa tudi lit. K. (rjav) ten. Izpustimo ponavadi le gube med obrvmi nad nosom in tudi ostale gube ne smejo biti tako močne in ostre kot pri moški maski iste starosti. Sicer pa mora določena maska odgovarjati starosti in značaju vloge, na kar naj pazi režiser in masker, ki naj upošteva te razlike.

(Dalje prihodnjič)



Naše delo priča

Od vseh naših društev prihajajo poročila o živahnem delovanju. Žal, jih radi pomanjkanja prostora ne moremo vseh objaviti.

Skoro povsod se vršijo gestanki s predavanji, občni zbori, tečaji, igre in druge prireditve, kot n. pr. v Sinkovem turnu, Vojniku, Dupljah, Sv. Bolfenku, Št. Juriju ob juž. žel., Mostah, Št. Petru na M. s. Šmarnem ob Dreti, na Sv. Planini, Št. Pavlu pri Preb., Novi cerkvi, Št. Jurju ob Taboru in drugod.

Kmetska mladina se zaveda, da v samostojnem, vztrajnem prosvetnem delu raste njena zavest skupnosti in iz tega moč za veliko delo, ki jo čaka že sedaj, še bolj pa v bodočnosti!

● **Boh. Česnjava.** Društvo kmetskih fantov in deklet v Boh. Česnjava je priredilo v nedeljo, 16. januarja 1938 popoldne krasno uspelo smučarsko tekmo. Start je bil v Česnjava, nato je vodila proga preko Senožet proti Srednji vasi in nazaj. Tekmovalo je 12 mladih naših bohinjskih fantov. Prvi je prišel na cilj Ivan Grm, drugi Stanko Langus, nato so pa prismočali še ostali drug za drugim. Prvi tekmovalci so prejeli lepe nagrade: kompletne smuči in drugo. Na tekmi je bilo nepričakovano mnogo ljudstva, ki je bilo za tekmo zelo navdušeno. Prva prireditev, ki smo jo imeli v tem letu, je povzdignila nas vse in nam dala tudi novih pobud za letošnje prosvetno delo. Krepko nadaljujmo, fantje! Naš duh še živi in želja nas vseh je, da bi se v bodoče še krepkeje poživili!

● **Središče ob Dravi.** 16. januarja t. l. smo priredili sodobno, socialno igro od Jožeta Kranjca, »Skedenj«. Predstava je sijajno uspela! Igralci so igrali izvrstno — na splošno zadovoljstvo gledalcev, ki so igri sledili z največjim zanimanjem. S to igro smo si pridobili v vsakem oziru ogromen uspeh!

Zdaj se pripravljamo spet na novo igro. Sicer pa imamo tudi skoraj vsak teden predavanja.

● **Dramlje.** Dne 26. decembra l. 1937. smo vprizorili člani dramskega odseka Društva kmetskih fantov in deklet igro »Vaška Venera«, ki je nad vse pričakovanje dobro uspela. Igralci so z dobro igro želi splošno pohvalo gledalcev, ki so v lepem številu obiskali prireditev.

● **Ig pri Ljubljani.** Na Svečnico je priredilo naše Društvo kmetskih fantov in deklet pri tov. Gerbecu na Igu kmetsko večerjo združeno s prosto zabavo.

Prireditve, za katero je vladalo veliko zanimanje, je uspela nad vse zadovoljivo — brez vsakega prepira, kar je v naših krajih redko.

Obširni prostori pri tov. Gerbecu so bili skoraj premajhni za vse goste, katerim so naša marljiva dekleta prav po domače postregla s klobasami, kislim zeljem in drugimi dobrotami. Veseli harmonikar je s svojimi poskočnimi komadi in šaljivostjo dvigal že itak veselo razpoloženje.

S prireditvijo smo zelo zadovoljni. Vsem, ki so karkoli darovali ali z uspehom pripomogli, se najtopleje zahvaljujemo! Za naprej bomo šli tudi v drugem udejstvovanju na delo še z večjo voljo in napovedali odločno borbo vsem, ki zatirajo misel kmetske svobode in enakopravnosti.

● **Orla vas.** Ženski odsek našega Društva kmetskih fantov in deklet je priredil v januarju 10 dnevi tečaj za pletenje in kvačkanje. Tečaj je vodila tov. Ocepkova iz Radomlja. Posečale so ga deloma članice društva in tudi nekaj nečlanice, skupno 14 deklet. Vršil se je le ob popoldnevih in sicer od 1. ure pop. do 9. ure zvečer, skupno 8 ur. To pa radi tega, ker so nekatere tovarišice zaposlene v dopoldanskih urah v tovarni in bi bile tako prikrajšane. Za tečaj je bilo mnogo zanimanja in radovednosti, tudi od strani, ki nam niso naklonjene, torej lahko trdimo, da delamo prav!

Udeleženske tečaja so izdelale mnogo lepih stvari: razne volnene bluze, jopice, moške puloverje, otroške jopice in oblečke, rokavice, rute, kape, copate, razne vstavke za blazine in drugo, dalje čipke, kvačkane prte, ovratnike itd. Vse to se lahko doseže le z veseljem do dela in z disciplino, kar so naša dekleta tudi upoštevala. Vsaka si je pridobila v teh kratkih dneh toliko znanja in pobude za pletenje in kvačkanje, da si bo odslej znala napraviti marsikaj lepega in koristnega za sebe in dom. Zato smo dolžne zahvalo voditeljici tečaja tov. Ocepkovi. Mnogo je imela truda in dela, ven-

dar je bila z vsemi zelo prijazna. Po njenih nasvetih smo se naučile mnogo lepega. Zahvaliti se moramo še tudi Povšetovim, ki so nam prijazno dovolili sobo, kjer se je tečaj vršil.

Tečaj smo zaključile z malim prigrizkom in čajem, v smehu in prijetnem razpoloženju ter z obljubo in željo, da započeto delo nadaljujemo.

Peter Rupar:

Mreža bele groze

Roman

»Kaj bom z norcem govorila!« se upira Grivarica. »Nagnala sem ga, da se je kar prašilo! Zdaj že vem: Prav iz vasi sem ga nadrestila, ko je stikal tod in sem se bala za sadje. No, vidite, pa mi ga je šment vzlic temu obral!«

»Pa niste nič slišali?«

»I, kako, ko mi pa vse peša! Slišim slabo, vidim tudi ne dobro. Veste, gospod, trpljenje in leta — to pride od tega.«

Narednik Volk je z uspehom zadovoljen.

»Kar potolažite se, mati, in nič si ne ženite preveč k srcu, če vam kdo kaj reče. Saj smo mi zato na svetu, da varujemo pravico in postavo!«

»Tega sem se že otesla,« je Grivarica vesela, ko orožnik odide, Volk pa zadovoljen zatrjuje sam sebi:

»Naj ne bom več Volk, če nisem na pravi sledi!«

Grede se oglasi pri Štefucu, češ:

»Imam že prave niti! Kar pustite Grivarico v miru. Ne bo dolgo, ko bo vse pojasnjeno.«

»Je ona vmes, kaj ne?« se črno bliška v tesačevih očeh.

»Za danes še ne morem več povedati,« skrivnostno namigne orožnik. »Če bo treba, vas bomo poklicali — in druge seveda tudi. Zdi se mi pa, da je moja mreža bolj trdna kakor si zločinska druhal morda misli. Na vsak način sem namreč prepričan, da je bila moja prva domneva pravilna in so se ujela dekleta v mrežo bele groze. Napeti moramo vse sile, da jih rešimo iz nje, dokler je še čas. Zbogom!«

● *St. Peter v Savinjski dolini.* Tudi mi se dramimo. Spoznavamo, da pridemo le v skupnosti do uspehov. Težavno je naše delo, sami si moramo vse ustvariti. Kljub nasprotnikom ne klonemo. 2. februarja t. l. smo sklicali ustanovni sestanek Društva kmetijskih fantov in deklet ter izvolili pripravljalni odbor. Naša skupna želja je, čimprej prijeti za delo!

VIII.

Iz gozda, kjer jim je Grivarica lokavo pomahala v slovo, so odhitele vse tri dekleta na cesto. Anica in Minka sta se vso pot hihitali, Manici pa je šlo na jok. Komaj stopijo na cesto, jih pozdravi prileten gospod, ki je bil videti tako imeniten, da je dekleška trojica kar onemela. Z njim je bila dokaj mlajša in precej obilna gosposka ženska, ki je ogledovala dekleta z večjim pogledom kakor mešetarji junice na sejmu. Oba tujca sta nekaj spregovorila drug z drugim v tujem jeziku, nakar se je moški nasmehnil dekletom:

»Vas pošilja mati Reza iz Podloma, kaj ne?«

Tako je bil led prebit in se je brž razpletlo kramljanje in posvetovanje.

»Gospa ne zna slovenskega,« je opravičil gospod, »toda to naj vas nič ne moti. Saj se boste kmalu lahko priučile jezika, za ta čas vam bom pa jaz malo za pomoč.«

In mahoma je vse tako domače, kakor da se poznajo že od kdo ve kdaj. Gospod pozna Podlom kakor lastni dom, vpraša po tem, poizveduje po onem, ponudi dekletom slaščice in prigrizka, gospa pa tako sladke in hladilne pijače, da se kar ne morejo načuditi tolikšni ljubeznivosti.

»Manica se je bala,« z nasmeškom po kaže Anica na Strzenovo, ki nekoliko zardi.

No seveda, meni gospod, v teh časih to ni nič čudnega, ko je svet tako pokvarjen! Njega pa se nikakor ni treba bati. Saj bi bil za to zavidanja vredno

službo lahko dobil deklet kjerkoli. Oh, in še kako so se ponujale! Kleče in jokaje so ga prosile, naj jih vzame, pa ni hotel. Nikoli ni pozabil, kakšna revščina vlada v krajih, kjer mu je tekla zibel in je vedno želel pomagati najprej domačim ljudem. Kakor hitro se mu je zdaj ponudila prilika, se je brž podal domov.

»Oh, takih ljudi je malo pod soncem,« se razvnela Skalarjeva Minka. »Navadno misli vsakdo le nase in na svoj žep.«

»Meni tega ni treba,« meni gospod. »Za potrebo imam dovolj, v grob pa itak nihče nič ne ponese s seboj —«

Med tem pribrni po cesti razkošen avtomobil.

»Tako,« pravi gospod, »naš voz je že tu.«

Preden se dekleta prav zavedo, sedé na mehkih sedežih. Manico obide taka tesnoba, da na ves glas zavrisne, nakar skrije obraz v dlani in bridko zaihti, toda brnenje motorja zagluši njen jok in njeno bol.

»Kak pozdrav bo treba poslati domačim s pota, da ne bodo v skrbeh,« med vožnjo izvleče priletni gospod iz listnice šop razglednic.

»Saj res!« se razveseli Minka, pa tudi Anica zadovoljno prikima in celo Strženovi odleže, ko vidi toliko obzirnosti. Gospod ukaže za nekaj časa ustaviti voz, da dekleta lahko napišejo, kolikor jim je drago. Po pet, šest razglednic napiše vsaka in pošilja pristrčne pozdrave s pota in zagotovilo, da v kratkem sporoči več. Naj zato doma nikar ne bodo v skrbeh.

Ko napišejo, gospod pospravi razglednice in zagotovi dekleta, naj bodo brez skrbi. Jutri ali pojutrišnjem jih bodo že imeli v Podlomu.

Dekleta so zadovoljna. Ko avto zopet zadrvi, jim gospod in gospa vnovič ponudita okrepčil, da se počutijo kakor na imenitni svatovščini. Vožnja je nad vse prijetna in tako urna, da podlomska trojica skoraj ne čuti več sedežev pod seboj. Preden so v Ljubljani, dekleta pre-

vzame dremavica. Še malo — in vse tri zatonejo v snu.

»Stasite so, to je res,« se nasmehe tujka, ko spozna, da je mamilo, ki je bilo primešano pijači, že začelo delovati. »Tako dobro že dolgo nisi izbral, Mirt.«

»Človek se mora najprej izuriti,« se polteno nasmeje Jokeljnov Mirt, nekdanji ljubimec in zvodnik Grivarjeve Reze. »Tole črno bi si človek kar privoščil za poskušnjo!«

»Vražji plemenjak,« se ostudno zareži ženska, »ali te še ne bo minilo? Menda ti bo še na smrtni postelji samo meso rojilo po glavi!«

»Vraga,« se lopne Mirt po stegnih, »človek živi samo enkrat, in še to življenje je kratko! Fej, kako je vroče!«

»Da ne pozabiš v Ljubljani oddati razglednic —«

(Dalje prihodnjič)

Uredništvo obvešča

● A. Š. S. Prispevke prejeli. Najlepša hvala! Po možnosti in polagoma pride vse na vrsto. Pozdravljen!

● S. K. M. p. Tvojega sodelovanja bomo veselili. Nalogo »Grude« poznaš, zato opazuj življenje in razmere in piši o vsem, kar je vzgojno in podučno za naše ljudi.

● F. T. J. Tvoje pesmice nismo mogli priobčiti. V njej preveč poudarjaš osebna čustva in občutke, kar bi bilo za večino bralcev nerazumljivo. Pošlji kaj drugega. Pozdravljen!

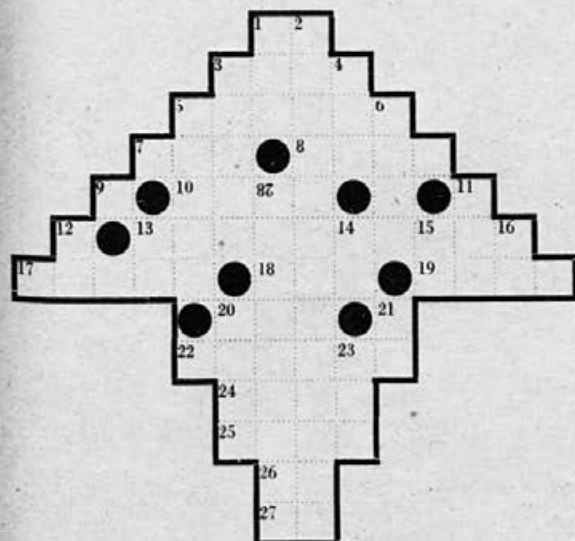
● A. Z. Sv. B. Tvoj prispevek prejeli. Hvala! Priobčili ga bomo ob priliki in sicer v »krajšani obliki. Pošlji še kaj!«

● R. P. B. Zahvaljujemo se ti za poslano! Vemo, da bi rada še več poslala, pa imaš tesno odmerjen čas. Zato še bolj cenimo tvoje sodelovanje. Vedno pa se oziraj na časovne prilike — n. pr. kar pošlješ marca, naj velja za april. Pričakujemo nove pošiljke. Pozdravljena!

● N. P. V. Hvala za prispevek. Še pošlji kaj. Tovariško pozdravljen!

● F. Š. M. S. Radi poslanih pesmic, ti bomo odgovorili pismeno. Pozdravljen!

● L. D. C. Prispevke pošlji vedno do 5. v mesecu. Malenkosti pridejo v poštev do 12. vsakega meseca, ko zaključimo list. Tovariško pozdravljena!



Križanka

Vodoravno: 1. osebni zaimek, 3. če se urežemo, 5. nasprotno od stojimo, 7. je višje, 8. hrana, 9. o, 10. teža zaboja, 13. utež (2. sklon množine), 17. bo spomladi, 18. stržen, 19. moško ime, 20. kaj dela tkalec, 22. neresničen, 24. obveza, 25. nočno strašilo, 26. krajša oblika od »sebi«, 27. dva soglasnika.

Navpično: 1. človek, 2. slovenski puntarski vojskovodja, 3. neumnež, 4. ima vsak človek, 5. del kozolca, 6. žensko ime, 9. o, 11. vrsta sporta, 12. pomožni glagol, 13. pravi, 14. vrsta žita, 15. (glej 1. vodoravno), 16. soglasnik in samoglasnik, 20. pôd (3. sklon množine), 21. veznik, 23. vzklík, 28. lastnost zidu.

Rešitve pošljite do 10. marca uredništvu. Dva izžrebana rešilca bosta nagrajena.

Rešitev križanke »Predica«

Vodoravno: 1. km, 3. rep, 5. do, 6. s s, 8. del, 9. osvetla, 12. hrib, 13. vi, 15. prerod, 17. lina, 18. bi, 19. Opatija, 23. vrl, 24. očak, 25. tiger, 27. satan, 29. os, 31. nima, 32. krilast, 33. ho, 34. S J (Simon Jenko), 35. katar.

Navpično: 1. Kr, 2. med, 4. poset, 7. Slavonija, 8. debel, 9. oh, 10. srp, 11. vir, 14. Ida, 16. ribič, 19. organist, 20. pletilja, 21. to, 22. ak, 23. Vis, 26. rama, 28. nato, 30. skok.

Prejeli smo 156 rešitev, med temi 78 pravih (mnogi so le malo pogrešili). Izžrebana sta bila Pepca Govedič, Rogatec in Tomaž Stibler, Šmartno pri Slovenjgradu. Prejela sta vsak eno knjigo.

SLICNOST

Lopar: »Ali veš, v čem sta si vojna in kino podobna?«

Pehar: »Tega pa ne vem, ker poznam samo vojno.«

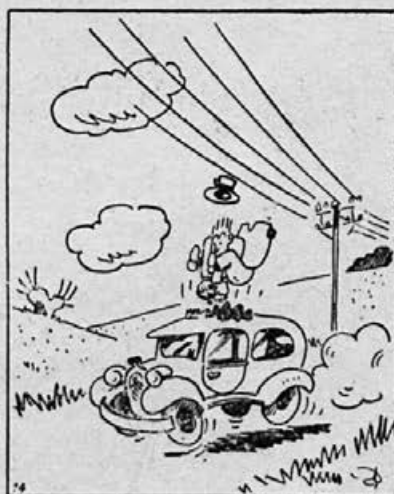
Lopar: »V vojni in v kinu so gosposka mesta zadaj.«

NESPORAZUM

Zdravnik: »Gospa, vi ste slabokrvni, — predpisati vam moram železo.«

Gabrovka: »Gospod zdravnik, tako siromašni pa nismo, predpišete mi lahko srebro.«

Posledica



Šofer: »Zdaj pa res ne vem, ali sem nalil vina namesto bencina v avtomobil, ali pa se vozim že po slovenskih cestah!«

PO SMRTI

Matevž (vdovi): »Ali je tvoj mož dolgo tpepel?«

Vdova: »Ves čas, odkar sva se poročila.«



TISKARNA SLATNAR

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK



*Moderno urejeno grafično podjetje —
Ustanovljeno leta 1900 — Izvršuje vsa
tiskarska dela hitro, lično in po konku-
renčnih cenah — Specialna dela: tro-
barvne razglednice in prvovrsten tisk
knjig — Vsa nujna naročila izvrši takoj*

*Proračuni poštnoobratno — Telefon 8
Poštni čekovni račun števil. 10.560*